Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 15 גראָשען — הײנט 8 זײטען

נײער פאָלקסבלאַט

№ 299 | Łódź, Poniedziałek, 29 grudnia 1930 r. | אכטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג ט' טבת תרצ"א | № 299

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

יודישע עמיגראַציע קיין אנגאלא

איז רעזולטאַט פון מאַרשאַל פילסודסקי'ס בעזוך אין ליסאַבאָן זאָל פוילען בעקומען גרויסע קאָנצעסיע'ס אין דער פאָרטוגעזישער קאָלאָניע אנגאָלאַ אין אפריקא

דער לאָדזער יוד אינזש. שמואל שוואַרץ איניציאַטאָר פון דער פוילישער און בפרט יודישער קאָלאָניזאַציע אין אנגאָלאַ

קראַקאַ, 28 (טעלעפאָניש) דער היינטיגער „קוריער אילוסטראָוואַני" ברענגט אַ סענסאַציאָנעלע ידיעה: לויט אַן'אינפאָרמאַציע, וואָס שטאַמט פון פערזאָנען, וועלכע שטעהען נאָהענט צום מאַרשאַל פילסודסקי, זאָל מאַרשאַל פילסודסקי בעת זיין אָנוועזענהייט אין פאָרטוגאַל האָבען גינסטיג פערענדיגט די אונטערהאַנדלונגען, וועלכע פיהרען זיך שוין אַ לענגערע צייט מיט דער פאָרטוגאַלישער רעגירונג וועגען דעם, אַז פוילען זאָל אָפּקויפען ביי פאָרטוגאַל די פאָרטוגעזישע קאָלאָניע אין אַפריקע־אַנגאָלאַ.

אויף אַזאַ אופן וואָלט פוילען דערגרייכט די ערשטע קאָלאָניע און דאָס וואָלט געהאַט אַ געוואַלדיגע בעדייטונג פאַר דער עמיגראַציע און פאַר'ן אויסלענדישען האַנדעל".

* * *

אַזוי פיל — דער „קוריער אילוסטראָוואַני", וועלכער גיט אַגב צו, אַז די ידיעה דאַרף נאָך בעשטעטיגט ווערען. אונז איז געלונגען יעגען דעם ענין צו געפינען די אור־קוועלע פון דער דאָזיגער אינפאָרמאַציע און מיר וועלען די אנגעלעגענהייט אויפקלערען פאַר אונזערע לעזער.

ווי בעקאַנט פערמאָגט פאָרטוגאַל אַ רייה קאָלאָניעס צווישען זיי אַ גרויסע קאָלאָניע אין אפריקע.

אנגאָלאַ

די דאָזיגע גרויסע קאָלאָניע איז וועניג בעזעלקערט, זי איז אָבער זעהר רייך און קען ווערען אַ קוואַל פון הכנסה פאַר די קאָלאָניסטען און פאַר דער מלוכה צו וועמען זי געהערט. נאָך מיט העכער צוואַנציג יאָהר צוריק האָט פאָרטוגאַליען פאָרגעשלאָגען דעם דעמאָלסדיגען פאָרזיצער פון דער טעריטאָריאַליסטען־אָרגאַניזאַציע דעם פערשטאָרבענעם ד"ר ישראל זאַנגוויל, אַז די יודען זאָלען איבערנעהמען צו קאָלאָניזירען אנגאָלאַ. אַן־עקספעדיציע אונטער דער אָנפיהרונג פון פראָפ. גרעגאָרי האָט דאַן אויסגעפאָרשט אנגאלא און פעסט געשטעלט, אַז אנגאלא בעזיצט אַ גינסטיגען קלימאַט און איז געאייגענט פאַר

קאָלאָניזאַציע פון אייראָפּעער

דאָרט קאָן געזייט און בעאַרבייט ווערען בוימוואָל־גאַרן, פערשידענע טראָפּיקאַלישע פּראָדוקטען, (טיי, קאַווע), פערשידענע פרוכטען אז"וו. פון די אונטערהאַנדלונגען איז דאַן ליידער גאָרנישט אַרויס געקומען און דער פּראָיעקט איז בעגראָבען געוואָרען.

נאָכ'ן קריג האָט זיך מיט'ן פּראָיעקט פעראינטערעסירט

אינזש. ש. שוואַרץ

אונזער בן עיר, (אַ זוהן פון אונזער מיטאַרבייטער ה' ישכר שוואַרץ), וואָס איז בעריהמט געוואָרען דורך זיין ענטדעקען די מאַראַנער (אנוסים) אין פאָרטוגאַל און אין שפּאַניען.

אינזש. שוואַרץ איז זעהר חשוב אין די פאָרטוגעזישע רעגירונגס־ספערען און איז לעצטענס געוואָרען נישט וועניגער חשוב אין פוילישע מלוכה־קרייזען. בפרט, ווייל אַ דאַנק איהם און לויט זיין איניציאַטיוו זענען געקומען די ערשטע האַנדעלס־אָפּמאַכען צווישען פוילען מיט שפּאַניען און פאָרטוגאַליען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן שליסען די האַנדעלס־אָפּמאַכען מיט די פירענעאישע מלוכות, וועלכע זענען אַריין אין קראַפט דעם 12־טען אויגוסט 1930 יאָהר, האָט אינזש. שוואַרץ מיט עטליכע חדשים צוריק געוויילט אין פוילען. ער האָט דאַן אָפּגעהאַלטען אַ רייה קאָנפערענצען אין האַנדעלס־מיניסטעריום און האָט געשאַפען די פערבינדונג צווישען דער פויליש־פאָרטוגאַלישער האַנדעלס־קאַמער אין ליסאַבאָן מיט דער האַנדעלס־קאַמער אין וואַרשאָ.

אגב איז ה' שוואַרץ פאָרזיצער פון דער פויליש־פאָרטוגעזישער האַנדעלס־קאַמער אין ליסאַבאָן און ער איז בעאויפטראַגט געוואָרען אין נאָמען פון דער פוילישער קאָלאָניע אין פאָרטוגאַל צו בעגריסען דעם מאַרשאַל פילסודסקי בעת זיין איצטיגען בעזוך. אין דער ליסאַבאָנער צייטונג „באַריע דע נאָטיציאָס" פון 19/12 האָט ער אָפּגעדרוקט אַ גרויסען אַרטיקעל וועגען מאַרשאַל פילסודסקי. בעת דער פייערליכער אויפנאַהמע האָט די טאָכטער פון אינזש. שוואַרץ דערלאַנגט דעם מאַרשאַל בלומען און אין דער צייט פון דעם מאַרשאַלס קורצען ווייל אין ליסאַבאָן האָט ה' שוואַרץ געהאַט מיט'ן מאַרשאַל אַ לענגערען געשפּרעך וועגען אַ רייה ענינים, צווישען אַנד. אויך וועגען דעם ענין אנגאלא.

פאַר פאָרטוגאַל איז דאָס פּראָבלעם פון קאָלאָניזירען אנגאלא נאָך נישט געלעזט געוואָרען און עס עקזיסטירט ביז היינט. אינזש. שוואַרץ האָט זיך מיט דעם ענין אנגאלא פעראינטערעסירט אין פערבינדונג מיט דער פוילישער עמיגראַציע.

פאָרטוגאַל האָט אַן'אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד, לויט וועלכען אַלע פּריווילעגיעס אין קאָלאָניזאַציע־ענינים, וועלכע זי מאַכט פאַר אַ וועלכער ס'איז מלוכה, ווערען אויטאָמאַטיש גילטיג אויך פאַר דייטשלאַנד. זי האַלט זיך דער עיקר אָפּ פון שליסען אָפּמאַכען מיט מ ל ו כ ו ת; אזא אָפּמאַך קען אָבער געשלאָסען ווערען מיט אַ געזעלשאַפט, דורך ערטיילען איהר אַ קאָנצעסיע אויף געוויסע פּריווילעגירטע בעדינגונגען אז"וו.

פוילען ליפערט צענדליגער טויזענטער עמיגראַנטען

יעדעס יאָהר און וואָלט געווען אַ גוטער קאָנטראַגענט, אָבער אַזוי ווי מיט קיין מלוכה וועט פאָרטוגאַל קיין אָפּמאַכען נישט שליסען, און אויב יאָ, זיין יעדענפאַלס נישט אויף קיין ענטשפּרעכענדע גינסטיגע בעדינגונגען, האָט אינזש. שוואַרץ פאַרגענומען שריט וועגען בעקומען אַ פּריוואַטע קאָנצעסיע. ס'האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דעם, אַז די רעגירונג זאָל פאַר דער דאָזיגער קאָנצעסיע שאַפען די נויטיגע גרויסע מיטלען, כדי צו קענען פערווירקליכען.

די קאָנצעסיאָנערען זאָלען בעקומען גרויסע לענדערייען פון מיליאָנען אַקער־לאַנד. די פאָרטוגאַלישע רעגירונג זאָל זיך פערפליכטען בויען וועגען, שאָסייען, צו הילף קומען די קאָלאָניסטען געזעלשאַפטליך, די עצם קאָלאָניזאַציע זאָל אָבער אַדורכפיהרען די קאָנצעסיע־געזעלשאַפט און דערצו זענען נויטיג געוואַלדיגע מיטלען, אַט די דאָזיגע מיטלען זאָלען אויף אַ פ ר י וו אַ ט ע ן אופן צושטעלען אַליין און העלפען צו שאַפען די פעראינטערעסירטע פוילישע מלוכה־קרייזען.

ווילענדיג דאָ, האָט אינזש. שוואַרץ אָפּגעהאַלטען אַ רייה קאָנפערענצען אין עמיגראַציע־דעפּאַרטאַמענט און אין מיניסטעריום און מיט אַ רייה מלוכה־טוער. פאַר אינזש. שוואַרץ זענען אין דעם פאַל אויך געקומען אין בעטראַכט די יודישע מאָמענטען, די

מעגליכקייט פון יודישער עמיגראַציע קיין אנגאלא

איינער פון די הויפּט־זיילען פון דער נייער געזעלשאַפט, וועלכער זאָל די קאָנצעסיע בעקומען, דער געוועזענער פוילישער געזאַנדטער אדאַם טאַרנאָווסקי איז אַ געגנער פון יודישער עמיגראַציע קיין אנגאלא, דאַנעגען איז דער פוילישער געזאַנדטער אין פאָרטוגאַל פערלאָווסקי אַ שטאַרקער אָנהענגער פון דעם.

אַ געוויסע קאָמפּליקאַציע אינים ענין פון דער יודישער עמיגראַציע קיין אנגאלא איז געווען אויך דאָס. וואָס די יק"א פערטרעטער מיט וועלכע ה' שוואַרץ האָט קאָנפערירט, דירעקטאָר אונגער און גאָלדע, האָבען נישט אַרויסגעוויזען קיין אינטערעס פאַר לענדערייען אויף ווירטשאַפטליכע קאָלאָניזאַציע. יק"א האָט גרויסע נאָך נישט אויסגענוצטע שטחים לאַנד אין אַרגענטינא. דעמאָלט האָבען די יק"א־פערטרעטער אַרויסגעזאָגט זייער גרייטקייט צו שטיצען די קאָלאָניזאַציע פון מיטעל־עלעמענטען (האַנדווערקער, סוחרים) קיין פאָרטוגאַל גופא, איצט, ווען די עמיגראַציע קיין אַרגענטינע איז געשלאָסען געוואָרען, וועט אפשר יק"א איהר שטעלונג אין דער דאָזיגער פראַגע ענדערען.

ווי ס'איז צו זעהען פון דעם אַלעם, האַנדעלט עס זיך וואַרשיינליך, וועגען פערענדיגען די אונטערהאַנדלונגען וועגען דער קאָנצעסיע, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דער פאָרטוגעזיש־פוילישער געזעלשאַפט.

וואָס פאַרא שטימונגען ס'זאָלען נישט הערשען קען מען אָבער רעכענען, אַז די יודען, בפרט אין פוילען, פאַר וועמען די פראַגע פון עמיגראַציע האָט קיינמאָל נישט אויפגעהערט צו זיין אַקטועל, וועלען פון די נייע מעגליכקייטען עפּיס געניסען.

י. הינדעס.

Kochanemu Szefowi naszemu Panu **LEONOWI PRADZE**,
z powodu śmierci **OJCA Jego**
b. p. **HERSZA PRAGI**
serdeczne wyrazy współczucia składa — **Personel** Domu Handlowego **LEON PRAGA.**
10163

Doktór KLINGER
ספעציאַל־ארצט פאַר הויט ווענער שע אין האָר־קראַנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 9 ביז 11 און פון 5 ביז 8 אָוועגד
אין „לעטשניצא פּיעטריקאָווער 62" פון 1־2 נ"מ.

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל אונזער פערוואַלטונגס מיטגליד ה' **שמאַי וואַלפסאָן**
צוליב'ן טויט פון זיין פ' ו'
אסתר ליבה
די פערוואַלטונג פון פליישער־אַרבייטער־פאַריין
אין לאָדז, בזשעזשינער 5. — 10158

מאַשין־מצות
ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע
ווי אויך מצה־מעהל, אייער־פערפעל
און סוכאַרקעס לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזער גוט־בעקאַנטע און פרישע געבעקען פון אונזער
איבעראַל בעוואוסטער צוקערביע
נ. ווייסבערג
38 פּיעטריקאָווער 38
:-: טעל 143-82 :-:

אכטונג! אכטונג!
קירזשנער־מייסטער אין לאָדז!
דערמיט ווערט איהר אויפגעפאָדערט צו קומען היינט, מאָנטאָג, פּינקטליך 7.30 אַ זייגער אָוועגד
צו דער געמיינזאַמער
פערזאַמלונג
פון אַלע לאָדזער קירזשנער־מייסטער, וועלכע קומט פאָר אין לאָקאַל פון יובעליר־צעך, זאַוואַדזקאַ 4, פראָנט, 2. שט.
קירזשנער־צעך, וואָלטשאַנסקאַ 19
קירזשנער־צעך, פאַלודניאָווא 4.

דער שוידערליכער וואולקאן-אויסברוך אויפ'ן אינזעל יאווא

באטאוויא, די קאטאסטראפע אויפ'ן אינזעל יאווא איז די גרעסטע, וואס האט פאסירט לעצטענס אויף דער גאנצער וועלט, און איז דער גרעסטער אומגליק, וואס האט אמאל פאסירט אויפ'ן אינזעל יאווא, זייט מענשען געדענקען. דער צוטריט צו די געביטען, וואס זענען פערניכטעט געווארען דורכ'ן וואולקאן-אויסברוך איז אוממעגליך: כמארעס פון גיפטיגע גאזען שטערען דעם צוטריט. די מאטעריעלע שאדענס זענען זיך דערוויל נישט אפצושאצען. יעדענפאלס, בעטרעפען זיי צעהנדליגער מיליאנען האלענדישע גולדענס. דריי-פערטעל פון דעם פרוכטבארען באדען זענען בעדעקט מיט א שיכט פון זאמד, וואס ווערט יעדע פאר מינוט ארויסגעווארפען צוזאמען מיט דער לאווע פון'ם ווירקענדיגען וואולקאן, וואס ווייטער ווערען פערברענט אלס נייע דערפער, וואס ליגען גאנץ וויים פון'ם וואולקאן מעראפי. די וועגען ווערען בעלאגערט דורכ'ן המון, וואס אנטלויפט אין פאנישער מורא אין די גרעסערע שטעט. די מענשען זענען פיל און מאכען אנ'איינדרוק פון משוגענע.

סטרומבונג זעהט אויס ווי א ים פון פלאמען. דעם וואולקאן גופא זעהט מען נישט ארויס הינטער דער כמארע פון רויך און פארע. פון צייט צו צייט הערען זיך שטארקע אויפטרייסלונגען.

פיל האבען זיך בעהאלטען אין די בערג. זיי זענען דארט טאקע זיכער פאר דעם לאווע-שטראם, אבער מ'קען זיי נישט צושטעלען קיין לעבענסמיטעל. די בארג-שטראמען פערוואנדלען זיך אין קאכענדיגע טייכליך און גיסען אויס. די לאווע איז הויך פון 30 ביז 40 צענטימעטער און פערגיסט אלץ אויף איהר וועג.

די אינזעל יאווא, רעכענט זיך פאר דער רייכסטער און פרוכטבארסטער זיי'ם אינדישען ארכיפעלאג (?) קעאן, אבער די וואולקאן-קאטאסטראפעס זענען דארט אפטער, אפילו ווי אויף די יאפאנישע אינזלען. די אינזעל האט אינגאנצען 120 קילאמעטער ברייט און 1000 קילאמעטער לענג און אויף דער פלאכע געפינען זיך 242 וואולקאנען, פון וועלכע א העלפט זענען טעטיג. זייער הויך, גרייכט פון 1900 ביז 3870 מעטער.

כמעט יעדע פאר יאהר ברעכט אויס אנ'אנדער וואולקאן. ערשט מיט א פאר יאהר צוריק איז אויסגעבראכען דער וואולקאן קראקאטאו, און דער אויסברוך האט דאן געמאכט א רושם אין דער גאנצער וועלט.

דער וואולקאן מעראפי, וואס האט אויסגעבראכען איצט איז איינער פון די געפעהרליכסטע. דאס איז א בארג אין מיטען אינזעל מיט א גרויסען קראטער, די ערד ארום איז זעהר פעט און פרוכטבאר און די געגענד איז זעהר געדיכט בעפעלקערט. בכלל איז די אינזעל זעהר געדיכט בעפעלקערט. די אינזעל, וועלכע פערנעהמט אנ'ערך א דריטעל פון פוילענס אויבערפלאכע, האט א בעפעלקערונג פון 40 מיליאן מענשען, בעת גאנץ פוילען האט א בעפעלקערונג פון 30 מיליאן. די וואולקאנעס פערנעהמען אין יאווא 28 פראצענט פון איהר אויבערפלאכע און דערמיט ערקלערט זיך אויך, וואס יעדע וואולקאן-קאטאסטראפע דארט ברענגט זעהר פיל קרבנות, פונקט ווי אין יאפאן. אגב דארף בעמערקט ווערען, אז יאווא און די יאפאנישע אינזלען, די רייכסטע אין וואולקאנען זענען די געדיכטס-בעפעלקערטע אין דער גאנצער וועלט.

האט מען פון אונטער די חורבות ארויסגענומען איבער 60 פערזאן. אין די גאסען זענען געווארען לעכער, אזוי, אז די בעוועגונג איז פערשווערט און מ'קען נישט פונאנדערגראבען די חורבות. פון אלע געביידעס אין שטאט איז פערבליבען גאנץ נאר א טייל פון'ם קאשציאל.

אין אינדיען הערט נישט אויף צו קאכען

באמביי, 28 (ספ. טעל.) אין בורמי זענען ווייטער פארגעקומען בלוטיגע צוזאמענשטויסען פון די רעוואלוציאנערען מיט דעם ענגל. מיליטער. די הויפט-שלאכטען זענען פארגעקומען אין טהארוואדי. לויט די ביז-איצטיגע אינפארמאציעס זענען דארט אומגעקומען 80 פערזאן און עטליכע הונדערט זענען פערוואונדעט. די סיבה פונ'ם אויפשטאנד איז די אונצופרידענהייט מיט דער שווערער ווירטשאפטליכער לאגע, וואס איז ענטשטאנען צוליב דער סטאגנאציע אינ'ם רייז-האנדעל.

אין אינזעין זענען 17 אויפשטענדיגע גענומען געווארען געפאנגען.

קאלקוטא, 28 (ספ. טעל.) אין לאהארע איז אין ארטיגען אוניווערזיטעט אויסגעפיהרט געווארען אנ'אטענטאט אויפ'ן גובערנאטאר פון פענדזשאב דע מאנמאראנסו. די אטענטעטער האבען עטליכע מאל אויסגעשאסען אין גובערנאטאר און איהם שווער פערוואונדעט. א חוץ דעם זענען פערוואונדעט געווארען צוויי פאליציאנטען און איין פרוי א דאקטארין. פאליציי האט ארעסטירט צוויי סטודענטען-אינדוסען.

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.) פרעמיער מאקדאנאלד האט בעת די חגאות געמאכט פרובען צו ריהרען פון טויטען פונקט די אינדישע קאנפערענץ, וועלכע האט דערווייל נישט געבראכט צו קיין שום פערשטענדיגונג צווישען די מאהאמעטאנער מיט די אינדוסען. די נאהענטסטע טעג דארפען ברענגען די דעציזיווע וועגען רעזולטאטען פון דער קאנפערענץ, וואס דארף זיך פערענדיגען דעם 15. יאנואר.

דער רושם פון לארד מעלטשעטס טויט אין ענגלאנד

לאנדאן, 28 (יט"א טעלעגראפיש) די היינטיגע לאנדאנער פרעסע ווידמעט ארטיקלען דעם פערשטארבענעם לארד מעלטשעט און שרייבט וועגען זיין אקטיווען בעטייליגען זיך אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, ווי אויך וועגען זיין לעצטע עפענטליכען ארויסטריט ווען ער האט זיך אנגעגעבען אין דימיסיע אלס פרעזעס פון דער פאליטישער קאמיסיע ביי דער יודישער אגענץ אלס פראטעסט געגען דעם „ווייס-בוך".

די ענגלישע צייטונגען שרייבען, אז דער ענגלישער פרעמיער-מיניסטער מאקדאנאלד פלעגט זיך אפט בעראטען מיט לארד מעלטשעט וועגען וויכטיגע מלוכה-ענינים. די צייטונגען בעטאנען דעם פעילוסר, וואס ענגלאנד האט דורכ'ן טויט פון לארד מעלטשעט, וועלכער איז געוועזען דער גרעסטער אינדוסטריעלער אין ענגלאנד. דער קעניג דזשארדזש האט צוגעשיקט דער פאמיליע א קאנדאלענץ-דעפעשע.

די לויה פון לארד מעלטשעט וועט פארקומען לויט'ן יודישען דין און יודישע מנהגים.

פייערליכע ערעפענונג פון עמיגראנטען-האטעל אין ווארשא

ווארשא, 28 (יט"א טעלעגראפיש) נעכטען איז פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון יודישען עמיגראנטען-האטעל.

עס זענען געקומען: דער ארבייטס מיניסטער פארשטעהער פון דער קאמונאלער און פאליציי-אישער מאכט, געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס א. ד. גל.

די ערעפנונגס-רעדע האט געהאלטען פראפ. שאר.

נאכדעם זענען געהאלטען געווארען בעגריסונגס-רעדעס. דער ערשטער האט בעגריסט דער ארבייטס-מיניסטער, וועלכער האט אין ווארימע ווערטער בעצייכענט די טעטיגקייט פון דער יודישער עמיגראציע-געזעלשאפט און געוואונשען ערפאלג אין דער ווייטערדיגער ארבייט.

ווייטער האט בעגריסט דער וויצע-פרעזעס פון שטאט-ראט מייזעל און אנד.

עס זענען אויך אנגעקומען בעגריסונגס-דעפעשען פון „יעאס" און פון פערשידענע לענדער און שטעט.

דער האטעל איז איינגעארדענט פאר 100 עמיגראנטען.

קאמוניסטישע דעמאנסטראציעס אין ווארשא

ווארשא, 28. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין עטליכע ערטער פון שטאט, בפרט אין יודישען ראיאן, זענען היינט פארגעקומען קאמוניסטישע דעמאנסטראציעס. פאליציי האט די דעמאנסטראציעס פונאנדערגעטריבען.

אויף גראניטשנא גאס איז צווישען די דעמאנסטראנטען מיט דער פאליציי געקומען צו א צוזאמענשטויס און. די דעמאנסטראנטען האבען די פאליציי בעווארפען מיט שטיינער. עטליכע צעהנדליג מאן זענען ארעסטירט געווארען.

עוד-ציטערניש אין ארגענטינא

בוענאס-איירעס, 29 (ספ. טעל.) אין לאפאס, וואס האט געליטען פון אנ'ערד-ציטערניש

היינט ווערען בעפרייט די לעצטע ארעסטירטע דעפוטאטען

ווארשא, 28. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט ווערען בעפרייט די לעצטע 2 ארעסטירטע דעפוטאטען באגיוסקי און דיביא, וועלכע געפינען זיך אין דער גראיעצער טורמע.

אויך ווילנער פראפעסארען פראטעסטירען געגען ענין בריסק

ווילנא, 28. (טעלעפאניש פון אינזער קארעספאנדענט) די פראפעסארען פין ווילנער אוניווערזיטעט האבען אונטער'ן פארזיץ פון פראפ. דזשעכאווסקי, אפגעהאלטען א בעראטונג און בעשלאסען זיך צו פאראייניגען צום פראטעסט פון די קראקאווער פראפעסארען אינ'ם ענין בריסק.

ענטדעקט א פערשווערונג אין טערקיי

אנגארא, 28. (ספ. טעל.) אין טערקיי איז ענטדעקט געווארען א פערשווערונג פון די רעאקציאנערע עלעמענטען געגען דער רעגירונג. ס'זענען ענטדעקט געווארען לאגערען פון געווער. דער אויפשטאנד האט געזאלט אויסברעכען אין די נאהענטסטע טעג. ס'זענען ארעסטירט געווארען א רייהע העכערע מיליטער לייט און הויכע בעאמטע, וואס זענען געווען פערמישט אין דער פערשווערונג.

א שטאט, וואו ס'איז נישטא קיין דירות-מאנגעל

אין קאליש איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די הויז בעזיצער ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז ס'זענען פארהאן פיל פרייע לאקאלען און ווען ס'וועלען אויסגעפערטיגט ווערען די הייזער וואס ווערען איצט געבוים, וועט די צאהל פרייע נישט פערנומענע לאקאלען זיך נאך מעהר פערגרעסערען.

די הויז בעזיצער האבען דעריבער בעשלאסען זיך בעמיהען ביי דער מאכט, אז ס'זאל אפגעשאפט ווערען דאס געזעץ וועגען לאקאטארען-שוץ.

ראדיא-פראגראם

מאנטאג ד. 29 דעצעמבער

11.58 צייט סיגנאל; 12.05 גראמאפאן פליט; 13.15 יאנ-פראגראם, קינא- און טעאטער-רעפערטואר; 15.50 לעקציע פראנצויזיש; 16.15 קינדער פראגראם; 16.45 גראמאפאן-פליטען; 17.15 פארלעזונג; 17.45 לייכטע מוזיק; 18.45 פערשידענעס; 19.10 פארלעזונג ארגאניזירט דורך דעם לאדזער קאמיטעט פון די אנטישווינדזוכט-טעג; 19.30 יאמגנייאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער; 19.35 ראדיא-זשורנאל; 19.50 גראמאפאן-פליטען; 20.00 צווישען ביכער (פארלעזונג); 20.15 שמועס; 20.30 פאפולערער קאנצערט; 22.00 פאליטאן; 22.15 טראנסמיסיע פון רעווי טעאטער „סגאיאס" אין ווארשא; 23.35 קאמוניקאטען, טאנץ מוזיק.

ליבעראלען קומען ווידער צו דער מאכט אין רומעניען

קעניג קארל טרוימט וועגען א קאנצענטראציע-קאבינעט מיט'ן אנטייל פון די ליבעראלען

בוקארעשט, 28 (ספ. טעל.) דער זוהן פון פערשטארבענעם פיהרער פון די ליבעראלען ווינטילי בראטיאנו, איז געקומען פון פאריז קיין בוקארעשט און האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן געוועזענעם מיניסטער דוקא, וועלכער זאל איבערנעמען די אנפיהרונג מיט דער ליבעראלער פארטיי. מ'רעכענט, אז דוקא'ס אויסוואהל איז געזיכערט, ווייל ער איז זעהר חשוב ביים קעניג קארל. אויב וועט דאן קומען צו א פערשטענדיגונג מיט די ליבעראלען און ס'וועט פארקומען א קאבינעט-קריזיס. אינ'ם נייעם קאבינעט וועט קעניג קארל דורכאויס זיך בעמיהען אריינציהען אויך די ליבעראלען.

בוקארעשט, 28 (ספ. טעל.) פרעמיער מיראנעסקו איז ארויסגעפאהרען קיין פאריז, וואו ער וועט אפהאלטען א רייהע קאנפערענצען וועגען אנ'אויסלענדישער הלואה פאר רומעניען. פון פאריז זאל מיראנעסקו ארויספאהרען אויף דער ריוויערע, וואו ער וועט זיך צוזאמענטרעפען מיט'ן געוועזענעם פרעמיער מאניו און דער רומענישען געזאנדטען אין לאנדאן טיטולעסקא, זיי וועלען ארומרעדען דעם פלאן פון קעניג קארל וועגען א קאנצענטראציע קאבינעט מיט'ן אנטייל פון די ליבעראלען.

יוד. ארטיסטען-פאריין אין פוילן
דירעקטאריאט
פון די פאריין-טעאטערן

בעפולם. דיר. פאר לאדז: שמאק-פעדער. לעטער: א. בעזאש

לאדז. יוד. קאמער-טעאטער
ביליגער „ארט"
אין וויינשטיין זאל
מאנטייפעל זאכאדניא 43
הויפטל. ל...:
משה בראדערזאן.

היינט, מאנטאג, דעם 29 דעצעמבער
1 פארשטעלונג
אנהויב 9.15 א זייגער אין אווענד
ווער מיר גוטס גנט

פראגראם: 1) פראלאג, 2) זמירות, 3) די שטאם, 4) זיבען זאכען, 5) קישקעלעך נדרים, 6) יגדען זינגען, 7) דער וואושנער אורח, 8) אין א שיך-נעשעפט. 9) אחת'קע, 10) רויזען-ליד, 11) נישט גוט, 12) אונזער מענאזשעריע, 13) קארט-בראנדס, 14) אין זאקאמאכע.

אנסאמבל לויט'ן א. ב. פריען: זיסעל-גירל, מ. דילסקא, יאלא זילבערמאן, שיינע מרים, מאשע פעטערמאן, אלא שליפקאוויטש. מענער: מ. אלטמאן, ש. גאלדשטיין, ש. דזשיגאן, מ. קאן י. ריינגאלס, י. שומאכער, י. שיפער.

טעקסטען: י. ל. פרץ, מ. ב ארזאן, דער טונקעלער, א. מאנאסקי.

מוזיק: ה. רובין, א. ביינעמאן און פאלקס-מאטיוון!

דעקאראציעס און קאסטיומען: י. גרויבער, טענץ איינגעשטעלט דורך אירע א פיגיצקא.

מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזשי — זשיגא שומאכער. בינע-אינספעקטאר—מ. קא, ליכט-עפעקטן—יעראז.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון 11 — 2 בייטאג און פון 5 אוו. שבת און יום-טובים א גאנצען טאג

Dr. med. Leon Fuchs
POWRÓCIŁ
SKWEROWA 6, tel. 172-44.
Przyjmuie od 2—4 p. p.

זאל פילהארמאניע
פרייטאג, דעם 2-טען יאנואר 1931, 8.30 א זייגער אווענד
חיה'לע גראבער
געוו. שוישפילערין פון מאסקווער „הבימה"
אין ליד און דראמע:
קינדער-לידער
פאלקס-בילדער
גאס- און גנבים-לידער
חסיד'ישע נגונים.
ביים קלאוויר: איגנאצי ראזענבוים.
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון זאל פילהארמאניע.

לאָדז. 29 דעצעמבער 1930

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז. 29 דעצעמבער 1930

„די פּאַרטיי פון די ליבערמאַנס און ניעדזיאַלקאָווסקי'ס"

שטימען פון דער פּוילישער פּרעסע

די סאַנאַטאָרישע „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ" טרעט אַרויס געגען פּ.פּ.ס. מיט אַ שווערע בעשולדיגונגס־אַקט. דאָס איז שוין נישט די אַמאָליגע פּאַרטיי. די איצטיגע פּ.פּ.ס. איז די פּאַרטיי פון ליבערמאַנס און ניעדזיאַלקאָווסקיס, זי האָט פערלוירען די גאַנצען אַמאָליגען פּאַטריאָטישען באַגאַזש און רעכענט זיך לחלוטין נישט מיט די אינטערעסען פון פּוילען.

די לידערס פון פּ.פּ.ס. — שרייבט די צייטונג — הויבען אָן צו ביוויזען אַ ניי פּנים. די שמינקע פון פּאַטריאָטיזם געהט פּיסלעכווייז אַראָפּ... דער צענטראַל־קאָמיטעט ווערט אַ פּעסטונג פון אַנטי־מלוכה'שע שטרעבונגען. אַנשטאָט די מיראַשעווסקי'ס, באַבראַווסקיס, כמיליקאָווקי'ס, מאַלינאָווסקי'ס, ווערט די נייע שטעלונג פון פּ.פּ.ס. פערקערפּערט דורך די ליבערמאַנ'ס. און ניעדזיאַלקאָווסקי'ס...

דער סאָציאַליזם פון „ראָבאָטניק" קלויבט שוין נישט איבער אין קיין מיטלען. ער בעקעמפט נאָך ווייטער, הגם פיל שוואַכער, דעם באָלשעוויזם (קודם כל צוליב קאָנקורענץ־מאָטיווען) דאַגעגען זוכט ער אין קאַמף געגען גרעסטען מאַן אין פּוילען אַנ'אָנלעהן אין דער ענדעציע, וועלכע פּרובט איהם תמיד בעקעמפען אויף אַ נידערטרעכטיגען אופן, און ביי די די אויסלענדישע סאָציאַליסטען.

„די עמיסאַרען פון פּ.פּ.ס. שעהמען זיך נישט צו זוכען חסד און אונטערשטיצונג ביי דייטשען ענגלענדער און פראַנצויזען, אַרויסרופענדיג זייערע דעקלאַראַציעס געגען דער פּוילישער רעגירונג... אַזוי אַרום דעקלאַרירט די פּאַרטיי פון די ה"ה ליבערמאַן און ניעדזיאַלקאָווסקי ענדגילטיג איהר כאַראַקטער...

די ענדעקישע „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ" איז אין נאָך יום־טוב פול מיט מרה־שחורה:

„די מענשען שרייבט דאָס בלאַט, זענען געוואוינט געוואָרען צולעבען אָהן אַ פּלאַן... זיי ווילען איבערלעבען די שווערע צייטען, אָבער זיי קאָנען זיי נישט גובר זיין... מ'טרייסט זיי דערמיט, וואָס אומעטום איז שלעכט, אָבער דאָס איז אַ גאַנץ שוואַכע און צווייפעלהאַפטע טרייסט. און דערווייל שטייגט דאָס געפיהל פון אונזער אָפּגעזונדערטקייט אין דער וועלט, דאָס פעלען פון אונזער מאָראַלישען קרעדיט, וואָס דאָס בלייבט נישט אָהן נעגאַטיווער ווירקונג אויף דער ווירטשאַפטליכער ענערגיע.

„מיר לעבען באמת אין זעהר שווערע צייטען... אָבער פון דעם כאַאָס וועט נישט אַרויסקריכען אַ פּאַסיווע געזעלשאַפט, וואָס איז געוואוינט דערצו, אַז פאַר איהר זאָל טראַכטען און טעטיג זיין אַנ'אַפּאָטראָפּישע רעגירונג, אַ געזעלשאַפט, אין וועלכער עס איז פערשוואונדען דאָס געפיהל פון קאָלעקטיווער פעראַנטוואָרטליכקייט".

ענדעקישע געדולד האַלט ביים פּלאַצען

און דער צאָרן פאַר בריסק ווערט אויסגעלאָזט צו די יודען

עס ווייזט זיך אַרויס, אַז די פּראָפעסאָרען פון קראָקאָווער אוניווערזיטעט האָבען אַ חוץ זייער בריף צום פּראָפ. קשיזשאַנאָווסקי וועגען די ענוים פון די אַרעסטירטע געוו. דעפּוטאַטען אין בריסק אונטערגענומען נאָך אַ מאַניפעסטאַציע וועגען דעם זעלבען ענין.

מיט עטליכע טאָג צוריק איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון אַלע פּראָפעסאָרען און דאַצענטען פון יורידישען פאַקולטעט ביים אוניווערזיטעט און האָבען אונטערגעשריבען אַ בריף צום מלוכה פּרעזידענט. אין דעם בריף שטעלען די פּראָפעסאָרען פעסט, אַז מיט בעאונרוהיגונג זעהען זיי, ווי אין פּוילען ווערט געבראָכ׳ן דאָס געזעץ און עס ווערט אונטערגעגראָבען די רעכטמעסיגקייט. אויב אַ געוויס געזעץ איז שלעכט, דאַרף עס געענדערט ווערען אויף אַנ׳אופן, וואָס איז אָנגעוויזען אין דער קאָנסטיטוציע; אָבער כל זמן עס פערבלייבט, מוז עס דורך אַלעמען געאַכט ווערען. די אונטערגעשריבענע האַלטען פאַר׳ן חוב פון זייער געוויסען צו נעהמען אַ וואָרט אין דער פראַגע און אויפמערקזאַם צו מאַכען דעם פּרעזידענט אויף די געפאַהרען, וואָס קימען דערפון אַרויס.

אויף דער פערזאַמלונג איז אָנוועזענד געווען אויך פּראָפ. קשיזשאַנאָווסקי, וועלכער האָט ערקלערט, אַז ער וועט פּערזענליך איבערגעבען דעם בריף דעם מלוכה־פּרעזידענט.

„גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ" (אַמאָליגע „דוואַ גראָשע"), וועלכע בריינגט די אויביגע ידיעה, לאָזט אויס אויף אַנ'אַנדער אָרט איהר צאָרן פאַר בריסק אויף... די יודען. די צייטונג פעררופט זיך אויף עטליכע אַרטיקלען אין יודישע צייטונגען, ציטירט ה' הירשהאָרנ'ען פון „נאַש פּשעגלאָנד", וועלכער האָט געשריבען, אַז „דער גייסט פון בריסק איז ענטשטאַנען נאָך איידער די עפענטליכקייט האָט געוואוסט, אַז אין בריסק איז פאַראַן עפּעס אַנ'אויסנאַהמסווייזע תפיסה", און שרייט אויס:

„אָט אויף אַזאַ חוצפה'דיגען אופן שטעלען זיך די יודען נעבען די מאַריאַוויטישע „ביסקופּען" אין די רייהען פון די פערטיידיגער פון דער בריסקער עקזעקוטיווע". (דער בעריהמטער מאַריאַוויטישער ביסקופּ קאָוואַלסקי פערטיידיגט די סאַנאַציע פאַר דער מעשה בריסק, די רעד.)

„מיר קענען די יודען און עפּעס אַנדערש ערוואַרטען מיר נישט פון זיי. מיר פרעגען בלויז: צי קאָן מען אַ געזעלשאַפט, וועלכע טאָלערירט אַזעלכע מינים פּראָוואָקאַטאָרישע אַרויסטרעטונגען, פאַרוואָרפען דאָס אין אונטאָלעראַנץ? צי איז נישט פאַרקעהרט, און צי מיסברויכט נישט ה' ס. ה. (הירשהאָרן) דאָס געדולד און די טאָלעראַנץ פון דער פּוילישער געזעלשאַפט?

„זאָל אָבער דער ה' ס. ה. איינהאַלטען זיין פעדער אין זיין צונג! ווייל אפילו די פּוילישע געדולדיגקייט האָט איהרע גרעניצען!"

מען פערשטעהט זיך: אַז ווען ס'געדולד פון ענדעק פּלאַצט, לאָזט ער זיך אויף דער ליניע פון קלענסטען ווידערשטאַנד, און דאָס איז דאָך — דער יוד.

דער יודישער קעניג פון קאָנגאָ

די ערמאָרדונג פון בעקאַנטען יודישען מיליאָנער אין בעלגיען

(אַ בריף פון בריסעל)

אין בריסעל איז מיט עטליכע טעג צוריק ערמאָרדעט געוואָרען אויף אַ געהיימנישפולען אופן דער בעקאַנטער יודישער מיליאָנער שמואל ציריניסקי אָדער שמעון באַרמאַן, ווי ער האָט זיך גערופען נאָכ׳ן אָננעהמען די ענגלישע בירגערשאַפט.

אין בריסעל גופא דערצעהלט מען זיך אָן וועגען אומגעקומענעם ממש לעגענדאַרע מעשיות. אין בעלגישען קאָנגאָ איז שמעון באַרמאַן געווען פעררעכענט ביי די דאָרטיגע שוואַרצע פאַר אַנ׳אמת׳ן קעניג און האָט מיט זיין איינפלוס געבראַכט אַ גרויסען נוצען דער בעלגישער פערוואַלטונג. דעריבער איז פערשטענדליך פאַרוואָס די בעלגישע רעגירונג האָט אַזוי גיך אַרויסגעגעבען דעם רוסיש־פּוילישען יוד באַרמאַן די אַזוי גערופענע גרויס־נאַטוראַליזאַציע — אַ זאַך, וואָס געשעהט זעלטען.

מיט אַכט חדשים צוריק, ווען באַרמאַן איז לויט אַ מסירה געשטעלט געוואָרען אונטער אַ פערדאַכט פון שפּיאָנאַזש לטובת די סאָוויעטען — האָט זיך אָנגעהויבען אַ טומעל אין די בעלגישע העכערע קרייזען. און אַז די זאַך האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר פאַלש, האָט דער בעלגישער קרוין־ריכטער געהאַלטען פאַר זיין חוב אָפּיציעל זיך צו ענטשולדיגען פאַר באַרמאַנען — אַ צווייטע זאַך, וואָס געשעהט אויך נישט מיט וועמען עס איז און וואָס בעווייזט ווי גרויס עס איז געווען באַרמאַנס נאָמען אין די אָפּיציעלע בעלגישע קרייזען.

וועגען מערדער פון באַרמאַן דעם גרעק גיאָרגיו ווייס מען צו דערצעהלען אין בריסעל, אַז דאָס איז געווען אַנ׳אַוואַנטיוריסט פון גרויסער פערנעהם. זיין קאַריערע האָט ער אָנגעהויבען אין „סטאַנלייוויל" — אַ שטאָט אין בעלגישען קאָנגאָ, וואו ער האָט געגרינדעט אַנ׳אַקציען געזעלשאַפט א. ב. „פּאַפּאַנעאַ". פון דאַנען אויך שטאַמט זיין בעקאַנטשאַפט מיט באַרמאַן, וועלכער האָט איהם שטענדיג אונטערגעשטיצט. לעצטענס האָט דער גרעק געאָרגיו איבערגעטראַגען זיינע געשעפטען קיין בעלגיען, וואו ער האָט עפּעס אין אַ שפּעקולאַציע פערלוירען אַ מיליאָן פראַנק.

אין דעם פאַטאַלען שבת איז ער געקומען צו באַרמאַנען נישט וועגען געלד, ווי מען האָט געמיינט אין אָנהויב, נאָר ער האָט געוואָלט אַרויסבעקומען אַ „סערטיפיקאַט דע מאָראַליטע", כדי ווייטער פאָרטצוזעצען זיינע אַפערעס. און אַז באַרמאַן האָט איהם אָבגעזאָגט אַרויסצוגעבען אַזאַ „עהרליכקייטס־צייגניש", וואָס דאָס איז זעלבסטפערשטענדליך פאַר יעדען עהרליכען סוחר — האָט געאָרגיו דערשאָסען דעם יודישען באַנקיר און זיך אַליין דערנאָך גענומען דאָס לעבען.

די מעדיצינישע עקספּערטיזע, וועלכע איז דורכגעפיהרט געוואָרען נאָכ׳ן פּאַלמעסטען די צוויי טויטע קערפּערס, האָט אויך פעסטגעשטעלט דעם דאָזיגען פאַקט און גענצליך אָפּגעוואָרפען די ערשטע ווערסיע וועגען כלומרשטען אנטייל פון אַ דריטער פּערזאָן אין דעם דאָזיגען דאָפּעלמאָרד, ווי אויך די צווייטע ווערסיע, אַז באַרמאַן זאָל כלומרשט האָבען געשאָסען דער ערשטער און דער נאָך זיך האָבען גענומען דאָס לעבען.

וועגען באַרמאַנ׳ס עשירות דערצעהלט מען זיך אָן גאַנצע לעגענדעס. אַזוי, שאַצט מען אָב זיין פערמעגען אין 50 מיליאָן דאָלאַר. ער איז געשטאַנען אָן דער שפּיץ פון דער גרויסער „באַנק קרעדיט זשענעראַל די קאָנגאָ" און איז געווען כמעט דער גרעסטער פינאַנסיסט אין בריסעל. מיט אַ געוויסער צייט צוריק איז ער געקומען אין בריסעלער „בית ציון" און געבעטען, מען זאָל איהם פערשרייבען פאַר אַ מיטגליד. דערביי האָט ער צוגעזאָגט צו שענקען זיין פּריוואַטע ביבליאָטעק, וועלכע בעטרעפט שווערע טויזענדער דעם „בית ציון" און אָבגעבען זי פאַר׳ן געזעלשאַפטליכען געברויך.

צוויי טעג פאַר זיין פאַטאַלען טויט, האָט באַרמאַן אין דער בעגלייטונג פון זיין פרוי בעזוכט דעם „בית ציון" און בעצאָהלט פאַר זיין שקל. זונטאָג ד. ח. אויף צו מאָרגענס נאָכ׳ן שוידערליכען פאַל האָבען בריסעלער כלל־טוער געזאָלט קומען צו באַרמאַן נאָך אַ גרעסערע סומע אויפ׳ן „קרן היסוד".

נישט געקוקט אויף זיין געוואַלדיגע עשירות און איינפלוס, איז באַרמאַן געווען אַ פּשוטער מענש, אַנ׳אמתער עניו און האָט געהאַט א יודיש האַרץ, פול מיט רחמנות פאַר אָרימע און ליידענדע. זיין האַנד איז געווען אָפען פאַר אַלע וואוילטאַטען און זיין טויט איז אַ גרויסער פערלוסט פאַר׳ן יודישען בריסעל בפרט און פאַר בעלגיען בכלל.

א. ב־ר.

„דזשאַינט" בעטייליגט זיך נישט אין פּאָליטישער אַרבייט

ערקלערונג פון ד"ר בערנאַרד קאַהאַן

בערלין, 28 (יט"א טעלעגראַפיש).

ד"ר בערנאַרד קאַהן, וועלכער איז צוריקגעקומען פון אַמעריקע, האָט אין אַ געשפּרעך מיט די פּרעסע־פאָרשטעהער ערקלערט, אַז עס איז אונמעגליך אַנ׳איינהייטליכער פּראָגראַם מיט׳ן צוועק צו סאַנירען, די ווירטשאַפטליכע לאַגע פון די פּוילישע יודען, מען דאַרף אויספאָרשען די לאַגע פון די יודען אין די בעזונדערע טיילען פון לאַנד. ער אַליין האָט זיך נישט בעטייליגט אין די פאָרבעראַטונגען פון די אַמעריקאַנער יודישע כלל־טוער מיט׳ן פּוילישען אַמבאַסאַדאָר אין אַמעריקע, וועגען דער לאַגע פון די יודען אין פּוילען, ווייל אין די ראַהמען פון דער „דזשאַינט"־טעטיגקייט, געהערען נאָר אַריין ווירטשאַפטליכע פראַגען, דאַגעגען פּאָליטישע פראַגען זענען אויסגעשלאָסען. טראָץ דעם בעציהט זיך „דזשאַינט" מיט גרויס סימפּאַטיע צו דער פּאָליטישער אַקציע פון פּוילישען אַמבאַסאַדאָר.

די „דזשאַינט"־אַרבייט איז נישט אָפּהענגיג פון פּאָליטישע קאָניונקטורען.

גליקען פון אַמעריקע

עס איז געווען אַ צייט, אין די ערשטע נאָך מלחמה יאָהרען, ווען אַמעריקא איז געווען דאָס לאַנד פון וואַנען מיר האָבען ערוואַרט הילף. דער אַמעריקאַנער פעטער איז שטענדיג געווען דער רייכער פעטער, אַז אין אַמעריקע קען אַ מענש אויך זיין אָרים, אַז ער קען דאָרט אויך הונגערען האָט מען זיך גאָרנישט פאָרגעשטעלט, און נישט נאָר מיר האָבען זיך עס נישט פאָרגעשטעלט, נאָר אויך זיי דאָרט האָבען געהאַט פון זיך אַזאַ מיינונג. ערשט שפּעטער, ווען דער גאָלד־רעגען האָט אויפגעהערט האָט מען זיך דערוואוסט דעם סוד, אַז דער רייכער פעטער האָט די פּאָר דאָלאַר וואָס ער האָט געשיקט, געמוזט באָרגען און ער צאָהלט דעם חוב מיט וואַכער. עס איז געווען אַ שעהנע מידה פון די דאָרטיגע קרובים אָפּצושפּאָרען פון ביסען און שיקען אַ פּאָר דאָלאַר. עס איז, אָבער אין דעם געלעגען אויך אַ שטיק אַמעריקאַנער פּאַטריאָטיזם, מען האָט נישט געטאָרט פערשוועכען דעם גוטען נאָמען פון גאָלדענעם לאַנד, מען האָט געמוזט האַלטען פּאַסאָן, קנייפּען די באַקען, אַבי די פאַרב זאָל שטעהען.

און די מידה פון גאוה איז געווען אַלגעמיין, נישט נאָר יודען האָבען אויף דער קרענק געליטען, דאָרט האָט יעדער געגלויבט, אַז ער דאַרף נאָר וועלען און ער ווערט אַ מיליאָנער און אפילו אַ מיליאַרדער אַזוי גוט ווי ראָקפעלער, אסטאָר, קאַרניעזשי זענען עס געוואָרען. דער אַרבייטער האָט דערום ווייניג געטראַכט וועגען ווירטשאַפטליכען אָדער פּאָליטישען קאַמף. ער האָט וועגען דעם דערפאַר נישט געטראַכט ווייל ער האָט כסדר געהאָפט, אַז ער וועט נאָך אַמאָל זיין אַ פאָרד און וועט בעשעפטיגען טויזענטער אַרבייטער. צו וואָס זאָל ער אָפּגעבען צייט און ענערגיע אויף קלייניגקייטען, ווען ער האָט פאַר זיך אַזאַ הויכען ציל צו ווערען אַ מיליאַרדער? און צו וואָס קעמפען פאַר בעסערע אַרבייטס און לוין־בעדינגונגען וואָס קען שפּעטער אויסגעהען צו זיין קאָפּ ווען ער וועט זיין דער פאַבריקאַנט און מענשען וועלען ביי איהם אַרבייטען?

דאָס איז בכלל געווען די פּסיכאָלאָגיע וואָס אַמעריקע האָט איינגעפּלאַנצט אין איהרע בירגער, אַ שלעכטער זעלנער איז דער, וואָס האָפט נישט צו זיין אַמאָל אַ גענעראַל — האָט נאַפּאָלעאָן געזאָגט, אַ שלעכטער אַרבייטער איז דער, וואָס האָפט נישט צו ווערען אַמאָל אַ פאַבריקאַנט — האָבען די אַמעריקאַנער געזאָגט. דאָס גאַנצע עפענטליכע און פּריוואַטע לעבען איז געווען איינגעשטעלט אויף סענסאַציע ד. ה. אויף צו איבערעשען, פערטומלען און צומישען די מוחות פון דער מאַסע. נאָר נישט לאָזען דעם שכל זיך בעוועגען אין די נאָרמאַלע, לאָגישע געזעצען פון לעבען, נאָר נישט גלויבען אַז דער נאָהענסטער וועג צווישען צוויי פונקטען איז ווען מען געהט דער גראַדער, גלייכער ליניע, נאָר נישט בעוועגען זיך נאַטירליך. שטענדיג נאָר טראַכטען ווי אַזוי איבערצויאָגען די נאַטור און איהר פערגוואַלדיגען. עס איז דערום געוואָרען דאָס לאַנד פון דער שרייענדער רעקלאַמע. פון אייביגע רעקאָרדען און פון בלאָף. ד. ה. אויפ׳ן פּשוטן לשון, זאָגען ליגען מגזם זיין, מיט דער זיכערקייט, אַז דער עולם גלויבט און לאָזט זיך פאַנגען. דעם אַמעריקאַניזם האָט אַמבעסטען כאַראַקטעריזירט א גרויסער אַרויסגעבער פון צייטונגען אין ניו־יאָרק וועלכער האָט זיינע רעדאַקטאָרען געלערנט די מלאכה און האָט זיי געגעבען אַ כלל. אַז „אַ מעשה דאָס אַ הונד האָט צוגריזשעט אַ קינד אויף דער גאַס, איז קיין נייעס נישט און עס איז גאָר נישט כדאי עס צו פערצייכנען. אַ נייעס איז ווען אַ קינד האָט צוביסען אויפ׳ן גאַס דעם הונד".

מיט דעם סיסטעם האָט אַמעריקע זעהר פיל דערגרייכט. די וועלט לאָזט זיך פערטומלען. די וועלט האָט זיך אָנגעהויבען אַמעריקאַניזירען. עס איז געוואָרען אויס יחוס. און ווען אַלע האָבען געבלאָפט, שפּעקולירט און געאַרבייט, איז געקומען דער קריזיס און האָט די אַמעריקאַנער מאַסען געעפענט די אויגען. זיי האָבען זיך דערוואוסט, אַז עס זענען דאָ אייזערנע געזעצען אין דער נאַטור, אין דער ווירטשאַפט, וואָס מען קען זיי נישט אַריבערשפּרינגען, אַז געווינען דאָס גרויסע געווינס קען נאָר איינער פון אַ מיליאָן אָדער פון הונדערט מיליאָן מענשען, אַז אַלע אַנדערע מוזען אָפּפינסטערען אַ לעבען אין עלענד און נויט. אַמעריקע האָט זיך אָנגעהויבען אייראָפּעאיזירען, האָט אָנגעהויבען ענטוויקלען די געזעלשאַפטליכע פאָרמען פון לעבען, וואָס ביי אונז און האָט אַפילו געעפענט קיכען פאַר אַרבייטסלאָזע...

אַמעריקע איז שוין נישט מעהר דער רייכער פעטער. קיין געלד קען ער אונז נישט מעהר געבען. ער וויל דערום ווערען דער קלוגער פעטער און הויבט אונז אָן געבען עצות. אין ניו־יאָרק איז עס געשעהן. דאָרט זענען צוזאַמענגעקומען קלוגע יודען מיט גוטע גוים און געשאַפען אַ יודיש־פּוילישען קאָמיטעט און מען גיט אונז די עצה מיר זאָלען אויך טון דאָס זעלבע און דעמאָלס וועט קומען די ישועה.

מיר האָבען געלייענט די שעהנע רעדעס און נישט פערשטאַנען, וואָס דאָרט קומט אַזוינס פאָר. וואָס הייסט עפּעס מאַכען שלום? און ווען האָבען מיר זיך געקריגט? און צי האַנדעלט זיך דאָ וועגען חבר־ברוגז? איינער פון אונז האָט דאָך געוויס אַ טעות. אָדער מיר ווייסען נישט וואָס ביי אונז קומט פאָר, וואָס אין פּוילען טוט זיך, אָדער זיי ווייסען נישט. און ביים גרעסטען כבוד וואָס מיר זענען שולדיג די ניו־יאָרקער עסקנים, האַלטען מיר פונדעסטוועגען, אַז זיי האָבען אַ טעות, אַז זיי ווייסען נישט, וואָס ביי אונז טוט זיך, וואו דער שיך קוועטשט און אַז מיט אַזאַ שלום־ושלוה שפּיל וועט מען די לאַגע נישט ענדערען.

ש. י. סטופּניצקי.

ניישר פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

ניישר פאלקסבלאט

מאנטאג 29 ט טבת תרצ"א

דעצעמבער
זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.28

א גרויסע אפערע אין לאדזשער צאל-אמט

אנ׳אפּגענארטע געליבטע האט אויסגעגעבען די אפערע

(–) אין לאדזשער צאל-אמט, אויף דער קאלישער באהן-סטאציע, איז ענטדעקט געווארען אנ׳אפערע אויף העכער 1 מיליאן זל.

עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז א בעאמטער פון דאזיגען אמט, האט געפעלשט די קוויטונגען אויף אזא אופן, אז ער האט איינגעשריבען בעדייטענדע קלענערע סומען ווי ער האט דערהאלטען.

די אפערע האט אנגעהאלטען אנ׳ערך 6 יאהר צייט. פערהאן למשל קוויטונגען אויף וועלכע דער בעאמטער האט דערהאלטען 700 זל. און פערשריבען איז נאר 70 זל.

א ספּעציעלע קאמיסיע האט קאנטראלירט די ביכער און די קוויטונגען און פעסטגעשטעלט, אז דער בעאמטער האט פערשריבען סומען ביז 10 מאל ווייניגער ווי ער האט דערהאלטען.

מען האלט, אז די מלוכה-קאסע האט געליטען אנ׳אומגעהויערען היזק פון דער דאזיגער אפערע. די ווייטערדיגע קאנטראלע וועט ערשט גענוי פעסטשטעלען די גרויס פון דער סומע, וואס די רעגירונג האט געליטען.

די בעאמטע פון צאל-אמט טאדעאוש ביעלינסקי און ראקאווסקי זענען בעזייטיגט געווארען פון זייערע אמטען, זיי אנערקענען זיך אבער נישט פאר שולדיג.

די אפערע איז ענטדעקט געווארען דורך א מיידעל, וועלכע איז געקומען צום לייטער פון צאל-אמט און איבערגעגעבען וועגען דער אפערע ווי עס האט זיך ארויסגעשטעלט, איז דאס מיידעל א געוועזענע געליבטע פון דעם בעאמטער, וועלכער האט אויסגעפיהרט די אפערע. נאכדעם ווי דער בעאמטער האט דאס מיידעל פערלאזט, האט די אפגענארטע געליבטע זיך גענוקם געווען דערמיט, וואס זי האט אויסגעגעבען די אפערע.

ווי דאס מיידעל האט דערצעהלט, פלעגט איהר געליבטער פיהרען א ברייט לעבען אויפ׳ן חשבון פון די מלוכה-געלדער.

די ווייטערדיגע אויספארשונג איז אין גאנג

רעגיסטראציע פון ארבייטסלאזע

צו בעקומען בעהייצונג

מאנטאג דעם 22 דעצ. האט זיך אנגעהויבען אין לאקאל פון ארבייטסלאזען-פאנד, 28. שיספּר-פולק 32, די רעגיסטראציע אויף בעהייצונג פאר ארבייטסלאזע, וועלכע האלטען אויס א פאמיליע (פרייליידיגע זענען אויסגעשלאסען) עס וועלען נאר רעגיסטרירט ווערען די ארבייטסלאזע, וועלכע זענען פערשריבען אויף ארבייט אין ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט און מעלדען זיך יעדען חודש צו קאנטראלע.

מאנטאג, 29 דעצעמבער

P R S

דינסטאג, 30 דעצעמבער

T U W Z Ż

די ארבייטסלאזע דארפען צושטעלען: 1) א פאס; 2) לעגיטימאציע פון ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט מיט קאנטראל-סטעמפעל פון יעדען חודש און 3) קראנקען-קאסע-ביכעל און א רשימה פון די מיטגלידער אין זייערע פאמיליעס.

א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(ב) היינט וועט אויף קאשטשושקי 21 אמטירען א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר׳ן יאהרגאנג 1908 און עלטערע יאהרגענג, וואס האבען נישט רעגולירט זייערע מיליטער-פליכט-ענינים.

צו דער קאמיסיע דארפען זיך צושטעלען די אנגעהעריגע צו דער פ. ק. אג.–2 אויף וויפיל זיי זענען דערצו אויפגעפאדערט געווארען דורך דער שטאטישער סטאראסטווע.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיושורען

י. הארטמאן (מלינארסקא 1); א. דאנילעצקי (פיעטריקאווער 127); מ. פערעלמאן (ציגעלגאס 64) י. צימער (וואולטשאנסקא 57); וואיטשיצקי (פיעטריקאווער 27).

ארעסטירט א דעזערטיר

די פאליציי אין סאמאשאוו האט בעקומען א ידיעה, אז סטעפאן דזשעוואלטאווסקי א דעזערטיר איז געקומען אויף חגא צו זיינע עלטערן. ווען פאליציאנטען זענען אריינגעקומען אין הויז און געוואלט איהם ארעסטירען האט ער ארויסגעכאפּט א רעוואלווער און געוואלט שיסען אויף די פאליציאנטען, זיי האבען איהם אבער ענטוואפענט און ארויפגעלעגט קייטעלעך אויף די הענד.

מ׳האט איהם אפגעשיקט אין דער לאדזשער מיליטערישער טיורמע.

א יונג-מיידעל אין די נעגעל פון אנ׳אלפאנס

(–) דער טאמאשאווער פאליציי האט מען מודיע געווען וועגען פאלגענדע טראגעדיע:

מיט 3 וואכען צוריק איז פיין טאמאשאוו געקומען פון ראווע, צופוס, די 19-יעהריגע סטאניסלאווא לעשעוויטש, מיט׳ן צוועק אויסצוזוכען ארבייט.

וואנדערענדיג איבערן שטאט, האט זיך צו איהר צוגעטשעפעט דער 29-יעהריגער יוזעף אברודקעוויטש, וועלכער האט איהר פארגעלעגט, אז ביז זי וועט בעקומען ארבייט, וועט ער איהר בעזארגען מיט אלעם נויטיגען.

דאס מיידעל האט דערויף מסכים געווען און איז אוועק וואוינען צו אברודקעוויטש׳ן.

אין עטליכע טעג ארום האט ער גאנץ דייטליך געגעבען דעם מיידעל אנצוהערען, אז אימויסט וועט ער זי נישט אויסהאלטען און אז זי דארף איהם בעצאהלען מיט א געוויסע דאנקבארקייט. אין זעלבען אוונד האט א. מיטגעבראכט א היים אייניגע חברים מיט וועלכע ער האט דאס מיידעל פערשלאסען אין איין צימער פון דעמאלס אן האט דאס מיידעל געמוזט אויפנעמען אונבעקאנטע מענער מיט וועלכע זי האט געמוזט פערברענגען אויף א שענדליכען אופן.

באלד האט זיך דאס אומגליקליכע מיידעל ארומגעזעהען, אז זי איז אויך אנגעשטעקט מיט א וועגערישע קרענק, דערביי האט זי בעשלאסען צו מאכען א סוף צו איהר פיינליך לעבען און עהערנעכטען אין אוונד, האט זי אנגעשפורט איהר אלפאנס אן אליין איז זי אוועק צום פאליציי-קאמענדאנט און איהם דערצעהלט וועגען איהר טראגעדיע.

דער אלפאנס איז ארעסטירט געווארען.

ארום ארעסט פון די פערשפרייטער פון די פאלשע דאלארען

(–) ווי מיר האבען שוין נעכטען מודיע געווען, האט די פאליציי ארעסטירט דאס פארפאלק יוליא און סטאניסלאוו קרושינסקי, וועלכע האבען פערשפרייט פאלשע דאלארען.

איצט גיט מען איבער, אז די ארעסטירטע פערטיידיגען זיך, אז זיי האבען די דאלארען בעקומען אין א באנק אין פאמערן. ווי עס שטעלט זיך ארויס, איז דאס נישט אמת.

די טעג וועט פארקומען א קאנפראנטאציע צווישען די ארעסטירטע און מעהרערע פערזאנען, וועמען זיי איז געלונגען אריינצורוקען די פאלשע דאלארען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט די קאלישער פאליציי ארעסטירט נאך עטליכע פערזאן, וועלכע זענען פערמישט אין דער אפערע.

ערב א פעראייניגונג פון די גרופּעס אין ראד-פערקעהר-פעראיין

אין לאקאל פון פאלקס-קלוב (זשעלאזנא 10) איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די יודישע דראשקע-בעזיצער, וואס זענען אנגעשלאסען צום צענטער. ראד-פערקעהר-פעראיין (זאוואדזקא 43). די פערזאמלונג ווערט געעפענט פון ה׳ טרייסטערמאן. די רעדנער שטרייכען אלע אונטער די שווערע לאגע פון די יודישע דראשקאזשעס צוליב די טאקסעס.

ה׳ דאווידאוויטש האלט, אז די צרה איז דאס, וואס די מיטגלידער זענען נישט ארגאניזירט.

נאך א לענגערער דעבאטע איז בעשלאסען געווארען, אז אלע בעזונדערע סעקציעס זאלען זיך אנשליסען צום צענטראלען ראד-פערקעהר-פעראיין און פיהרען צו א פערשטענדיגונג פון די בעזונדערע גרופּעס. צו דעם צוועק איז געוועהלט געווארען א קאמיסיע וואס דארף אין די נאהענטסטע טעג אדורכפיהרען די פעראייניגונג.

* * *

אין צענטר. ראד-פערקעהר-פעראיין (ווסכאדניא 43) איז פארגעקומען א בעריכטס-פערזאמלונג דער פארזיצענדער א גראסמאן גיט אפ דעם בעריכט, וואס דער פעראיין האט אין משך פון יאהר אויפגעטון פאר די מיטגלידער.

ה׳ יעסקע רעדט וועגען דער ווייטערדיגער ארבייט און די אויפגאבען פון דער פערוואלטונג. אין דער ערשטער רייהע דארף דער פעראיין זיין פערטרעטען אין די שאצונגס-קאמיסיעס.

ה׳ וו. גראסמאן רופט צו געמיינזאמער ארבייט. צום סוף ווערט געוועהלט א פערשטענדיגונגס-קאמיסיע פון די ה"ה: א. קאשא, מ. ב. מעלער, ח. אלטמאן און ב. פריימאן.

סטאציעס פון אויטאס און דראשקעס

(–) אונטערן פארזיץ פון פערטרעטער פון שטאט סטאראסטא איז פארגעקומען א קאנפערענץ מיט בעזיצער פון אויטאס, דראשקעס, ריקשעס און פוהרען, כדי צו רעגולירען די סטאציעס פאר די דאזיגע פערקעהרס-מיטלען.

נאך לענגערע וכוחים איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז פון 1 יאנואר 1931, האט יעדע קאטעגאריע איהר בעשטימטע סטאציע.

וואס שייך דעם צענטער שטאט, זענען בעשטימט פאר דראשקעס די סטאציעס אויף פאלודניאווא, צעגעלניאנא, מאניושקי נאווראט, א. אנד.

פאר אויטאס – פרייהייטס-פלאץ, זאוואדזקא, צעגעלניאנא, טראוגוטא, זאמענהאף, עוואנגעליצקא א. אנד.

ביי דער סטאציע פון דער פאבריקס-באהן, מעגען שטעהען אויטאס אונבעגרעניצט.

ריקשעס מעגען שטעהען אויף די פלעצער, מערק און אין די זייטען גאסען.

35-יעהריגער יוביליי פון גימנאזיום „וויעדזא"

דאס בעקאנטע לאדזשער פרויען-גימנאזיום „וויעדזא" פון פרוי ליובא מאגאליף פייערט איצט איהר 35-יעהריגען יוביליי.

במשך פון דער לאנגער עקזיסטענץ האט דאס גימנאזיום ארויסגעגעבען הונדערטער תלמידות. וואס האבען פארטגעזעצט זייער שטודיום אויף די הויך-שולען און זענען איצט טעטיג אין יודישען געזעלשאפטליכען לעבען אלס געניטע פעדאגאגינס, אדוואקאטינס און דאקטוירים.

צום יוביליי ווערט איינגעארדענט א צוזאמענפאהר פון די אביטוריענטקעס פון גימנאזיום און עס וועט אויך פארקומען אנ׳אקאדעמיע אין דער שולע.

א פאליצייאישער מוזעאום

(–) גאר בקרוב ווערט געעפענט ביי אונז אין שטאט א פאליצייאישער מיזעאום אין וועלכען עס וועט אילוסטרירט ווערען אלע פרטים פון פאליצייאישען קאמף מיט דער פערברעכער-וועלט.

דער מיזעאום וועט זיך געפינען אויף קילינסקי 153. דארט וועלען זיך געפינען אויך אלע מכשירים מיט וועלכע עס זענען אויסגעפיהרט געווארען די סענסאציאנעלסטע פערברעכענס און מארדערייען. צווישען אנדערע וועט מען דארט זעהן לאניוכא׳ס האק, מיט וועלכער ער האט דערמארדעט די פאמיליע טישער, דעם דערשאסענעם וואלאשטשיקס מעסער, מיט וועלכען ער האט דערמארדעט דעם שטאטישען פרעזידענט ציגארסקי, די מכשירים מיט וועלכע מען האט אויסגעפיהרט די בעריהמטע גניבה אין דער לאדזשער האנדעלס-באנק א. ד. גל.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטש 20

אונוויערופליך די לעצטע 2 געזעגנונגס-פארשטעלונגען פון בערימטען ארטיסט פון סטאניסלאווסקי׳ס קונסט-טעאטער אין מאסקווע, פיסקאטאר-טעאטער אין בערלין

פאול באראטאוו

היינט, מאנטאג, דעם 29 דעצ. 9 א זייגער אין אוונד

פארלעצטע פארשטעלונג צו ביליגע פרייזען פון 80 גר. אז

„הינקעמאן"

טראגעדיע אין 3 אקטען (6 בילדער) פון ערנסט טאלער. הויפט-ראל הינקעמאן—באראטאוו

מארגען דינסטאג ד. 30 דעצ. 9 אוו. פייערליכע געזעגענונגס-פארשטעלונג

בענעפיס פאול באראטאוו

פון בעריהמטען ארטיסט

פרעמיערע! נאר דאס איינציגע מאל וועט זיך פאול בארלטאוו בעווייזען דעם לאדזשער פובליקום אין א גאנץ נייער קרעאציע

די שטים פון בלוט

דראמע אין 3 אקטען פון י. ד. בערקאוויטש. הויפט-ראל פאול בארלטאוו.

ס׳נעהמען אנטייל פרויען מ. ראזען, ס. פלאם, י. פלאם, ס. פאזנאנסקא. מענער: ח. בראקארזש, מ. גורוויטש, י. גרנהויז, י. ווינבערג, מ. מעלמאן, מ. פאזנאנסקי, א. קורץ, ה. פלוים. סופלער: מ. אייזנבערג. בילעטען צו בעקומען אין פילהארמאניע-קאסע.

היינט און פאלג. טעג!

פילם פון רייצענדע מעלאדיעס, לידער און סענטימענטען

נור דיך האב איך געליבט

דראמע געשאפען אויפ׳ן גרונד פון די איצטיגע בעציהונגען, פרויען-עמאנציפאציע און צאהלרייכע טראגעדיעס פון היימישען לעבען. דאס דאפּעלטע לעבען פון אנ׳ארטיסטקע:

טריומפען און ליבענס-אפגלאנץ ציהען צו דער ביהנע און די ליבע פון א מוטער צו קינד און מאן.

אין די הויפטראלען:

MADY CHRYSTIANS, HANS STÜWE

אויסער׳ן פראגראם: פליישער-קאמעדיע א. נ. „ווי ליב ס׳איז איז זומער" און אקטואליטעטען פון לאנד.

אנהויב אין געווענליכע טעג 4 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום-טוב 1 א זייגער בייטאג

פאפולערע פרייזען.

געפלאנטע שט"ער-רעפארם און איהרע „הנחות"

די צייטונגען האבען שוין בקיצור געבראכט די ידיעה, אז די רעגירונג ארבייט איצט אויס א נייע שטייער-נאוועלע און דער פראיעקט איז שוין בעהאנדעלט געווארען אין די האנדעלס-קאמערן; די לעצטע האבען דעם פראיעקט פונאנדערגעשיקט צו די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, כדי זיי זאלען ארויסזאגען זייער מיינונג וועגען איהם.

בעקענענדיג זיך מיט דעם פראיעקט, האבען די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס אויפגעהויבען א ויצעקו; האט טאקע די רעגירונג פערשפראכען אפצעווארטען מיט דעם פראיעקט און נישט ארויסגעבען איהם, ווי ס'איז געפלאנט געווען אלס דעקרעט נאר אריינטראגען אין סיים; דאס בייט אבער נישט די לאגע, ווייל די מעהרהייט פון סיים איז איצט, ווי בעקאנט, אזא, אז זי וועט משמעות געגען דעם רעגירונגס-פראיעקט נישט ארויסטרעטען... ס'איז דעריבער שווער צו גלויבען, אז דער פראיעקט זאל דורכ'ן סיים ראדיקאל געענדערט ווערען, און אז ס'זאלען געמילדערט ווערען אין איהם די סאמע שארפסטע פונקטען; און אזעלכע פונקטען זענען, לײדער, פערהאן לרוב אין דעם פראיעקט, אט מיט די פונקטען איז טאקע כדאי זיך צו בעקענען.

ראשית איז דער נייער פראיעקט מבטל די שאצונגס-קאמיסיעס, אין וועלכע ס'פלעגען ביז איצט כידוע אנטיילנעהמען פארשטעהער פון די שטייער-צאהלער; לויט דעם פראיעקט זאלען די בעאמטע אליין בעשטימען די גרויס פונ'ם שטייער; פערשטעהט זיך, אז פאר'ן שטייער-צאהלער וועט עס זיין א קנאפע טובה; אמת. אין אויסלאנד (אין דייטשלאנד, למשל) בעשטימען אויך די בעאמטע אליין דעם שטייער, דארטען אבער זענען פערהאן שטייער-געריכטען, צו וועלכע דער שטייער-צאהלער קען אפעלירען געגען בעאמטען פאר שטעלען איהם א צו-גרויסען שטייער; דארטען פאר'ן געריכט מוז דער בעאמטער דערווייזען, אויף וועלכען סמך ער האט דעם פערזאן בעשטימט אזא און נישט קיין קלענערן שטייער; אויב דער בעאמטער קען פאר'ן געריכט נישט דערווייזען דאס קומענטאל, פארוואס ער האט דעם שטייער-צאהלער בעשטימט אזא הויכען שטייער, דראהט איהם א שטראף, ביי אזא מצב קען מען שוין דעם בעאמטען אליין אנטרויען צו בעשטימען די הויך פונ'ם שטייער; ביי אונז אבער זענען אזעלכע געריכטען פארלויפיג נישטא; אמת, דער צאהלער האט דאס רעכט צו פאדערן ערקלערונגען פונ'ם שטייער-אמט, אויף וועלכען סמך מ'האט איהם געשטעלט אזא הויכען שטייער, אבער דער בעאמטער קען אויף דעם ענטפערען דעם געוועהנליכען תירוץ: „איך האב געהאט פערטרויעדליכע ידיעות, אז פלוני האט געמאכט אזא און אזא אומזאץ"... או ודערמיט איז ער שוין אין ארדנונג.

אלזא, שוין די דאזיגע ענדערונג אין געזעץ. דאס אפשאפען פון די שאצונגס-קאמיסיעס איז ביי אונזערע בעדינגונגען א גרויסער קלאפ פאר די שטייער-צאהלער; אבער לאמיר בעהמען נאך א פאר „בלימעלעך" פון דער „שטייער-רעפארם".

די אפעלאציע-קאמיסיע ווערט פערברייטערט, זי וועט בעשטעהען פון 36 פארשטעהער פון די צאהלער לויט די בראנזשעס און פון 18 בעאמטע; איז דאך, דוכט זיך גוט — איז אבער פערהאן א צווייטער פונקט, וועלכער זאגט, אז די קאמיסיע טיילט זיך אויף בראנזשע-קאמיסיעס פון 9 פערזאן יעדערע — דערין 4 פון די שטייער-צאהלער 4 בעאמטע און דער פארזיצער איז דער שטייער-אינספעקטאר; ווי אזוי די בעשלוסען פון אזעלכע קאמיסיעס וועלען ביי אונז אויספאלען איז נאטירליך נישט שווער פאראויסצוזעהן; אלענפאלס, האבען די שטייער-צאהלער אויפ'ן סמך פון דער ביז-איצטיגער פראקטיק זעהר וועניג דערפון צו ערווארטען.

און אויב דאס אלץ איז נאך וועניג, איז פערהאן נאך א נייעס און נעמליך: אז די בעאמטע קענען סעקוועסטרירען די סחורה פון שטייער-צאהלער נישט נאר פאר די פערגאנגענע, נאר אפילו פאר גאנצע 2 יאהר שטייערן פאראויס; נעהמענדיג נאך דערצו אין אכט, אז דער בעאמטער האט דאס רעכט צו רעווידירען די שטייערן פאר פינף יאהר אויף צוריק און העכער נזיי, קומט אויס, אז דער שטייער-צאהלער ווער'ט דורך דעם פראיעקט געשטעלט אין א געפעהרליכען מצב; א ליאדען טאג קען קומען צום סוחר א בעאמטער און פער'חתמ'ענען זיין גאנצע קראם פאר אזעלכע שטייערן, פון וועלכע דער שטייער-צאהלער האט קיין אהנונג נישט געהאט. גאנץ פשוט, ווייל זיי זענען נוגע צוקונפטיגע אדער פונ'ם ניי געשאצטע און געהעכערטע שטייערן פון פריהער, וועלכע ער האט שוין לאנג איינגעצאהלט.

אט וועגען די אלע „הנחות" פון דער נייער שטייער-רעפארם זענען אינפארמירט די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, אבער די ברייטע מאסען שטייער-צאהלער ווייסען נאך דערפון נישט.

אויף די ארגאניזאציעס ליגט דעריבער א חוב, אויפצוקלער'ן זייערע מיטגלידער די געפאהר, וועלכע עס דראהט זיי פון דער נייער שטייער-רעפארם; עס מוזען טאקע בעצייטענס אנגענומען ווערען די געהעריגע שריט, כדי „אפצושרייען" דעם ראזיגען פראיעקט, וועלכער קען נאך מעהר דערדריקען דעם אזוי אויך אויסגעמאטערטען שטייער-צאהלער.

ש—ן.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון פאטראנאט
ביים געריכט פאר מינדעריעהריגע

אין לאקאל פון דער יורידישער געזעלשאפט איז פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון פאטראנאט ביים געריכט פאר מינדעריעהריגע אין לאדז". די פערזאמלונג האט געעפענט ריכטער קנאפיק. ער האט רעפערירט וועגען דער פראגע וועגען קאארדינירען די אקציע צו פערהיטען די מינדעריעהריגע פון פערברעכענס. ווייטער האט דער רעפערענט מיטגעטיילט, אז די קאדיפיקאציע-קאמיסיע ביים יוסטיץ-מיניסטעריום האט אויסגעארבייט א פראיעקט וועגען שאפען א צענטראלע אינסטיטוציע א. נ. הויפט-ראט פון פאטראנאט איבער מינדעריעהריגע. פארזיצער פון דער צענטראלע זאל זיין דער יוסטיץ-מיניסטער.

אין א צווייטען רעפעראט האט ריכטער קנאפיק מיטגעטיילט וועגען ד ימיטלען פון קאמף מיט דער פערברעכערישקייט ביי מינדעריעהריגע, וועגען פערהיטען פון רעצידיווען ביי די מינדעריעהריגע פערברעכער און האט געבראכט ביישפילען פון די דריי געריכטען פאר מינדעריעהריגע אין פוילען.

נאך די רעפעראטען, וואס זענען אויפגענומען געווארען מיט גרויס בייפאל, זענען פארגעקומען וואהלען. ס'זענען געוועהלט געווארען: פרוי ר. פאוסט, אינזש. פיליפקאווסקי, פרוי אינזש. קזשישאנאווסקא, פרוי גלושקאווא, פרוי סארונטשיק, ריכטער קנאפיק, פרוי מילעווסקא און מאגיסטער אספיס.

אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע — לייטער פון דער אפטיילונג פאר סאציאלער שוץ ביים מאגיסט.-ראט, ווילאווסקי, פראפ. וואראנסקי און פראפ. נאלעפינסקי.

קופאן
אויף א יורידישער עצה
גילטיג מאנטאג, דעם 29-סען דעצעמבער

א בעקאנטער יוריסט ערטיילט יורידישע עצות פון 3 ביז 4 א זייגער נאכמיטאג אין רעדאקציע פון אונזער צייטונג, פיעטריקאווער 21.

אינטערעסאנטען דארפען מיטברענגען דעם קופאן פון „נייעם פאלקסבלאט" — פון דעם זעלבען טאג. —

נעכטיגע פלענאר-זיצונג פון „קרן היסוד"

אונטערן פארזיץ פון דעפ. ד"ר ראזענבלאט איז נעכטען אווענד פארגעקומען א פלענאר-זיצונג פון „קרן-היסוד"-קאמיטעט.

צו דער זיצונג זענען געקומען אנגעזעהענע ציוניסטישע עסקנים פון דער שטאט. ביים אנהויב פון דער זיצונג טיילט מיט דער פארזיצענדער וועגען גרויסען פערלוסט, וואס דאס יודענטום האט איצט געליטען דורכ'ן טויט פון לארד מעלטשעט. די אנוועזענדע בעעהרען דעם אנדענקען פון פערשטארבענעם דורך אויפשטעהן פון די ערטער.

דעפ. ד"ר ראזענבלאט רעפערירט דערויף וועגען דער זיצונג פון דירעקטאריום פון קה"י איןווארשא מיט דער בעטייליגונג פון דירעקטאר פון קה"י אין ירושלים, דיכטער לייב יפה און וועגען די הכנות צו דער 10-יעהריגער יובילעאום-פייערונג פון „קרן-היסוד".

עס ווער'ט בעשלאסען איינצוארדנען מיטוואך, דעם 7. יאנואר א גראנדיעזע ארץ-ישראל-אקאדעמיע מיט דער בעטייליגונג פון דיכטער לייב יפה. עס ווערען נאך ארומגערעדט די פרטים פון דער פייערונג, ווי אויך דאס פראגראם פאר דער צייט פון בעזוך פון דירעקטאר לייב יפה אין אונזער שטאט.

היינט — א פערזאמלונג פון ביידע קירושנער-צעכען

אין לאקא" פון יוב-לירערן-צעך (זאוואדזקע 4) וועט היינט אין אווענד פארקומען א פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער פון ביידע קירושנער-צעכען אין אונזער שטאט. אויף דער פערזאמלונג וועט בעהאנדעלט ווערען די לאגע אין פאך, די פעראייניגונגס פראגע און א רייהע וויכטיגע אקטועלע ענינים.

די פערזאמלונג האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס ביי אלע קירזשנער.

ווי וועט לאדז פערברענגען דעם הייעהריגען סילוועסטער?

ווי ס'איז בעוועזן צו דערוואוסטען, האט דער סילוועסטער-באל לטובת די מעדעם שולען און קינדערהיימען ארויסגערופען אין שטאט די געהעריגע אויפמערקזאמקייט. דער באל וועט ציגיינריים מיט אלע קלימפערלעך מיט מוזיק און טענץ, ספעציעלע פערוויילונג-נומערן און אטראקציעס. מיט איין ווארט — א באל פון באלען-לאנד.

ס'איז צו האפען, או אויף דעם סילוועסטער-אווענד וועט נישט פעהלען קיינער פון די פריינד פון די מעדעם און מיכאלעוויטש שולען.

דער אווענד קומט פאר אין די זאלען פון דייטשען האנדעלס - אנגעשטעלטען-פעראיין, אל. קאשטשושקי 21.

מארגען — געזעגנונגס-פאר-שטעלונג פון פאול באראטאוו
היינט לעצטע פאפולערע פארשטעלונג

פאול באראטאוו געזעגענט זיך שוין מארגען מיט לאדז. נאך עטליכע וואכען גאסטראלירען מיט אזא ערפאלג לאזט ער זיך אויף זיינע ווייטערדיגען קינסטלערישען וואנדער-וועג איבער פוילען. כדי זיך ווי געהעריג צו געזעגענען מיט זיינע אנהענגער און פערעהרער האט דער קינסטלער בעשלאסען צו געבען איינע פון זיינע בעסטע קרעאציעס אין י. ד. בערקאוויטשעס דראמע „די שטים פון בלוט", וואס וועט געשפילט ווערען דאס איינציגע מאל. אין דער דאזיגער דראמע שטייגט דער קינסטלער איבער זיך אליין. זיין ראל ווערט גערעכענט פאר די בעסטע אין זיין גרויסען רעפערטואר.

היינט ווערט געגעבען די לעצטע פאפולערע פארשטעלונג, ס'ווערט געגעבען „היגקעמאן".

דער קאנצערט
פון חיה'לע גראבנער

דער קומענדיגער קאנצערט פון חיה'לע גראבער אין לאדז האט ארויסגערופען א שטארקע פערינטערעסירונג אין די קרייזען, וואס געדענקען די דאזיגע קינס-לערין פון די ערשטע גאסטשפילן פון דער „הב'מה" אין לאדז.

דאן האט זיך פרוי גראבער בעזונדערס אויסגעצייכענט פונ'ם אנסאמבל אין די גלענצענד-קרעאירטע ראלען אין „דיבוק" און „מבול".

די לעצטע יאהרען האט אינז זעהר פיעל גוטעס וועגען איהר דערצעהלט די אמעריקאנער יודישע פרעסע, ובפרט וועגען איהר נייעם זשאנר — דעם קליינקונסט-זשאנר, וואס זאל פאר איהר זיין ווי אפגעמאסטען.

איהרע חסידישע ניגונים און כאראקטער-לידער זאלען זיין א סענסאציע.

שווערע לאגע אין דער לאדזער אינדוסטריע

(ע.פ.) די ווינטער-חדשים געהערען ווי געוועהנליך צו די בעלעבטסטע אין דער היגזיכט פון פארקויפען בוימוואל סחורות.

היי-יאהר אבער איז דער אפגאנג פון די דאזיגע סחורות זעהר א קליינער, און די פאבריקען האבען מחמת דעם שטארק פערקלענערט זייער פראדוקציע.

די לאדזער אינדוסטריע מאכט איצט הכנות צו דעם אנקומענדיגען סעזאן פון זומער ארטיקלען, אבער אויך אין דער היגזיכט איז דער פערנצהם א בעוריג'נ צטער.

מחמת ד"ר פדיון אין נאוועמבער איז געוועזן א זעהר קנאפער, האבען די פאבריקאנטען רעדוצירט די פרייזען אויף 5—15 פראצענט.

די צאהלונגען פון די לויפענדע פדיונות זענען פונדעסטוועגען געוועזן נישקשה'דיגע.

אין דער טריקאטאזשען-בראנזשע איז די פראדוקציע — אין חודש נאוועמבער — פערקלענערט געווארען כמעט אויף 25 פראצענט.

ספארט-בעוועגונג

די גרויסע פינג-פאנג-טעג אין לאדז
די אונגארישע וועלט-מייסטער געווינען אלע פארטעסטונגען

די חגאות-טעג האבען געוויילט אין לאדז די וועלט-מייסטער אין פינג-פאנג — די אונגארישע שפילער בארנא און קעלען. די צוויי שפילער האבען זיך ארויסגעוויזען פאר אמת'ע מייסטער און האבען נישט געפונען אין לאדז קיין גלייכווערטיגע געגנער. זיי האבען אלעמען געשלאגען אויף יעדען אופן. די בעסטע לאדזער שפילער האבען איצט געקענט זעהן, אז זיי קענען זיך נאך זעהר וועניג און האבען ביי די מייסטער פיל געלערנט.

אין ערשטען טאג איז פארגעקומען דער מאטש בודאפעשט — לאדז. די מייסטער האבען געוואונען 8:0.

אין צווייטען טאג האבען די בודאפעשטער געשפילט מיט לעמבערגער „חשמונאי". דערביי האט דער אויסגעצייכענטער בארנא פערשפילט איין מאטש מיט עדעלבוים'ען. בארנא האט אבער רעמלעבען טאג געשפילט אויך 15 מענשען.

לאדזער רעפרעזענטאנץ האבען געשפילט פיטעל, שווייצער („יוטשענקא"), ליבראך, איינשטיין („חשמונאי" לאדז) און שטאהל („מכבי" פאביאניץ). די לאדזער רעפרעזענטאנץ האט געוואונען 5:0. די איינצעלנע מעטשען האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען:

ליבראך (לאדז) — אלטער (לעמבערג) 0:2

פיטעל (לאדז) — קילער (לעמבערג) 1:2

שטאהל (פאביאניץ)-שענוואלד (חשמונאי) 0:2

איינשטיין (לאדז)—עהיל כמען (לעמבערג) 1:2

שווייצער (לאדז) — פישמאן (לעמבערג) 1:2

קאטאוויץ 28. (טעלעפאניש) אין קאטאוויץ האבען געשפילט 2 אויבערשלעזישע מאנשאפטען פון האקיי אויפ'ן אייז. דער ווינער „איזלויפער" האט געוואונען ביי דעם קאטאוויצער ספארט-קלוב 1:2 און די טשעכישע „סלאוויא" ביי דעמזעלבען קלוב 2:4.

באקס-מעטש „מכבי" (ווארשא) ב.ק.ס. (אויבערשלעזיען) 10:6

ווארשא, 28 (טעלעפאניש) היינט איז אין איבערגעפילטען טעאטער „נאוואשטשי" פארגעקומען א גרויסער באקס-מעטש צווישען ווארשעווער „מכבי" און דעם אויבערשלעזישען ב קסער קלוב. דער דאזיגער מעטש איז געווען זעהר אינטערעסאנט, בעזונדערס צוליב דעם וואס אין דעם מעטש האבען אנטיילגענומען 2 באקסערס פון ווארשאווער „מכבי" אנדערס און בירעצווייג, וועלכע וועלען זיך בעטייליגען אין מעטש פון דער ווארשעווער רעפרעזענטאנץ מיט דער רעפרעזענטאנץ פון בערן (שווייץ), וועלכער וועט פארקומען דעם 24 יאנואר ה. י.

הגם דער מעטש האט זיך פערענדיגט לויט'ן ריכטער 10 : 6 לטובת אויבערשלעזיען, איז עס אבער א גרויסע עולה געגען „מכבי", וועלכע האט אויף אזא רעזולטאט נישט פערדינט, צוליב די ענטשיידונגען פון ריכטער איז טאקע געקומען צו פיל אינצידענטען, און וועלכער ס'האט זיך אויך אריינגעמישט דאס פובליקום.

פון בעזונדערע קאמפען האט זיך אויסגעצייכענט אנדערס, וועלכער האט געוואונען ביי ראדוואנסקי, בירענצווייג, וועלכער האט שוין געקעמפט מיט דעם פויל ש"ן וויצע מייסטער וואדניק. ווייטער האט געוואונען בארנשטיין און ראטמאן.

א גרויסע עו"ה איז געשעהען גארבאזש'ן, וועלכער האט כלומרשט פערשפילט ביי וויעטשאָרעק'ן, הגם דער דאקטאר האט ערקלערט, אז ער האט בעקומען א נישט-פארשריפטליכען קלאפ. פין האט זעלטען שוין געקעמפט מיט דעם פוילישען מייסטער פין שווער-געוויכט וואצקא. וויסאצקי איז דיסקוואליפיצירט געווארען צוליב דעם "פאולעווען".

„מכבי"-וואך אין פוילען

די אקציע פון דער „מכבי"-וואך נעהמט אום גאנץ פוילען. אימעטום שאפען זיך קאמיטעטען מיט אנגעזעהענע כלל-טוער, וועגען ארגאניזירען די „מכבי"-וואך.

אלע יודישע ספארט-קלובען, וועלכע זענען ארגאניזירט אין וועלט פערבאנד „מכבי", ארבייטען שוין ענערגיש איבער דער „מכבי"-וואך. אויך דער לאדזער עקזעקוטיוו פון וועלט-פערבאנד האט שוין אנגעהויבען צו ארגאניזירען די ארבייט אין לאדז.

—=:0:=—

יוד. פינג-פאנג-מייסטערשאפט
לאדז געווינט ביי לעמבערג 0:5

ביי דער געלעגענהייט, וואס די פינג פאנג מייסטער פון לעמבערגער „חשמונאי" זענען געווען אין לאדז, איז פארגעקומען א מעטש צווישען דער יודישער רעפרעזענטאנץ פון לאדז און דער יודישער רעפרעזענטאנץ פון לעמבערג וועגען דער נישט-אפיציעלער מייסטערשאפט אין פוילען. אין דער

פרוכט־אפטרייבונג

א יורידישער און סאציאלאגישער פראבלעם

דאָס פּראָבלעם פון פרוכט־אָפּטרייבונג איז אַ פראַגע, וועלכער איז שוין געווען נאָך פאַר דער מלחמה זעהר אַקטועל און נאָך דער מלחמה — געפינט זי זיך כסדר אויף דעם סדר היום פון אַלע שטראָף־רעכטליכע קאָנגרעסען און יורידישע בעראַטונגען.

די דאָזיגע פראַגע איז קודם כל, אַ ברענענדיגע סאָציאָלאָגישע פראַגע. עס פרעגט זיך צי די פרוי קאָן האָבען דאָס רעכט אַ גאָר גרויסען איינפלוס צו בעקומען אויף דער צוקונפט פון איהר פאָלק.

אויף דעם אופן, אויב מען גיט דאָס רעכט דער פרוי אָהן שום שטערונגען אָפּצוטרייבען אַ פרוכט ברענגט דאָס אַ גאַנץ זיכערע דעפּאָפּולאַריזירונג און עס קאָן מיט דער צייט ברענגען צו אַ געוויסער ענטפעלקונג.

פון דער אַנדערער זייט — טענה׳ט די פרוי, אַז זי איז אַ זעלבסטשטענדיג וועזען און זי מוז האָבען דאָס רעכט צו טון מיט איהר גוף אַזוי, ווי עס גלוסט זיך איהר. דאָס איז אַ מין מענשליכע פרייהייט וואָס קאָן קיינעם נישט אַוועקגערויבט ווערען.

די פערטיידיגער פון דער פרייהייט פון דער פרוכט־אָפּטרייבונג געהען נאָך ווייטער. זיי ווייזען אָן, אַז הויפּטזעכליך ביי די היינטיגע שווערע עקאָנאָמישע פערהעלטנישען, איז די פרוכט־אָפּטרייבונג אַ נויטיגע סאָציאַלע איינריכטונג, וואָס דערמעגליכט — פון איין זייט — צוויי מענשען אָרימע, צו פיהרען אַ רעגעל רעכט לעבען צווישען מאַן און ווייב — און פון דער אַנדערער זייט — בעפרייט זיי די דאָזיגע איינריכטונג פאַר אַ איבערצאָהל פון קינדער, וועלכע זיי וואָלטען נישט געקאָנט דערהאַלטען אויף אַ ענטשפּרעכענדען אופן.

דאָס מאַסענהאַפטע פּראָדוצירען פון דעם פּראָלעטאַריער־עלעמענט איז סיי ווי שעדליך און נישט געוואונשען.

וואָס שייך די היסטאָרישע ענטוויקלונג פון דעם פּראָבלעם, איז די פרוי אַ פערטיידיגערין פון דער פרוכט־אָפּטרייבונג. אַ אַלגעמיינע קאָנפערענץ פון אַלע פרויען־אָרגאַניזאַציעס, וואָס איז פּאָרגעקומען פאַר אַ יאָהר אין וויען, האָט קאַטעגאָריש פערלאַנגט, אַז די מלוכות זאָלען אָפּשאַפען פון זייערע שטראָף־קאָדעקסען די דאָזיגע פאַרשריפטען, וואָס פערביטען די פרוכט־אָפּטרייבונג און האָבען הייס אַפּעלירט צו אַלע פּאַרלאַמענטען, אַז דער דאָזיגער ענין זאָל — איינמאָל פאַר אַלע־מאָל — דערלעדיגט ווערען.

ווי בעוואוסט ווערט ביי אונז אין פוילען איצט בנוגע צום פּראָבלעם אויסגעאַרבייט אַ נייע שטראָף־רעכט.

אויף דער סדר היום פון דער צווייטער קאָנפערענץ פון פוילישע בעקאַנטע שטראָף־רעכט־לעהרער האָט דאָס דאָזיגע פּראָבלעם זעהר גרינדליך בעהאַנדעלט דער בעוואוסטער פוילישער שטראָף־רעכט־פּראָפעסאָר סטעפאַן גלאַזער, וועלכער שטאַמט פון אַ לעמבערגער יודישע פאַמיליע.

— געגענטפערט האָט, איהם אין זיין קאָרעפעראַט, דער שטראָף־ריכטער פון העכסטען געריכט אין וואַרשאַ, וולאַדזשימיעזש סאָקאָלסקי.

פּראָפ. גלאַזער וויל איינפיהרען אין ענין פון דער פרוכט־אָפּטרייבונג, אַ קאָמפּראָמיס־געזעץ. דער אַלגעמיינער גרונד־זאַץ זאָל זיין, אַז די פרוכט־אָפּטרייבונג איז צום בעשטראָפען. די דאָזיגע אַלגעמיינע פאָרשריפט בלייבט זעהר בעגרעניצט.

פריי פון שטראָף איז די פרוכט־אָפּטרייבונג ביי אַ מעוברת׳ער ביז צו דריי חדשים און אויך דאַמאָלס, ווען זי ווערט דורכגעפיהרט, אויף דעם סמך פון אַנערקענטען ערשטליכער נויטווענדיגקייט וכדומה.

אַזוי זאָל זי זיין דערלויבט דעמאָלט, ווען אַ קראַנקע ווערט מעוברת, ווען זי איז געוואָרען מעוברת דורך פערפיהרונג, פערגוואַלדיגונג אָדער דורך איהר פאָטער אָדער ברודער — און אויך אין דעם פאַל, ווען די מעוברת׳ע זאָל געבוירען אַ אומעהרליך קינד — אָדער ווען זי געפינט זיך מיט איהר מאַן אין אַ גרויסער נויט.

דערפון זעהען מיר, אַז די זאַך האָט אָנגענומען אַ זעהר ברייטען יסוד.

אַן׳אַנדערע מיינונג, ווידער האָט פערטרעטען דעם שטאַנדפּונקט פון קאָמפּלעטער פרייהייט פון פרוכט־אָפּטרייבונג.

אויף דעם סמך פון דער אַנדערער מיינונג, מעג די פרוי תמיד אָפּטרייבען די פרוכט אָהן שום בעגרעניצען און אָהן שום וויכטיגע סבות, נאָר פשוט צוליב פאַנטאַזיע, אָדער מאָדע־קאַפּריז.

עס שטעלט זיך אַרויס די פראַגע:

ווי אַזוי וואָלט זיך פּראַקטיש פאָרגעשטעלט די דאָזיגע פרייהייט?

אַלזאָ! פרוכט־אָפּטרייבונג איז דערלויבט. די דאָקטוירים בעשעפטיגען זיך מיט איהם אָהן שום מורא און פאַר זיי איז גענוג דער וואונש פון דער פרוי.

און נישט נאָר דאָקטוירים, נאָר אויך, אַקושערקעס, אַלטע ווייבער וכדומה.

מען זעהט, אַז דאָס וואָלט געפיהרט צו אַ אַבסורד.

יעדען טאָג וואָלטען פאָרגעקומען אומגליקספאַלען און עס וואָלט אמת׳דיג געוואָרען אַקטועל דאָס [illegible] פון דער ענטפעלקערונג.

פוילען ספּעציעל, מוז זיך געגען אַזאַ ערלעדיגונג פון דעם פּראָבלעם זעהר שיצען, עס מוז אַפילו בעטאָנט ווערען, אַז וואָס שייך דעם מענשען־צוואוקס, פערנעמט פוילען דעם דריטען פּלאַץ אין אייראָפּע און האָט יעדעס יאָהר אַ מענשען־צוואוקס פון אַ האַלבען מיליאָן נפשות. אין אַ יעדער מינוט אין וועלכען אונזער „ווייזער" רוקט זיך אויף דעם ציפערבלאַט פון זייגער, לעשט ערגיץ־וואו אויס אַ נשמה — און צוויי פרישע ווערען געבוירען, אָבער אין אמת׳ן האָט דאָס פוילען צו פערדאַנקען נישט דער שטעטישער בעפעלקערונג בכלל, נאָר דעם, וואָס דער פּראָצענט פון איהר בעפעלקערונג זענען, די קאָנסערוואַטיווע מאַסען פון פויערים אויף דעם לאַנד און אויך דאָס, וואָס די יודישע בעפעלקערונג גיט זיך נישט אָפּ דער פרייהייט פון פרוכט־אָפּטיילונג צוליב רעליגיעזע סבות.

בעפעלקערט איז פוילען שוואַך. עס איז שוואַכער בעפעלקערט נישט נאָר פון בעלגיען נאָר אַפילו פון דעם זעהר שוואַך בעפעלקערטען פראַנקרייך. דערצו קומען נאָך צו טויזענד־קילאָמעטערדיגע אָפּענע גרעניצען און צוויי שכנים, וואָס געהערען נישט צו די גוטע און צו די פערלעסליכע.

דערפאַר קאָן זיך פוילען קיינמאָל נישט ענטשליסען איינצופיהרען אַ פולקאָמע פרייהייט פאַר פרוכט־אָפּטרייבונג.

אמת, אַז עס איז נויטווענדיג די דאָזיגע פראַגע צו רעגולירען אין איהר שאַרפקייט לויט די היינטיגע שטראָף־רעכטליכע פאָרשריפטען — צו מילדערן.

דער דאָזיגער ענין מוז מיט אַ געוויסען קאָמפּראָמיס דערלעדיגט ווערען. מען מוז געדענקען, אַז פון קאָמפּלעטער פרייהייט און פרוכט־אָפּטרייבונג פיהרט נאָר אַ קליינער שריט צום מאָרדען פון אַ נאָר וואָס ערשט געבוירענעם קינד.

דיזעלבע אַרגומענטען קאָן מען דאָ און דאָרט אויסנוצען. דאָס מאָרדען אָבער פון קינדער וועט נישט געפינען קיין אמת׳ן פערטיידיגער.

ד״ר ה. באַלקעז.

אויסטערלישע מעשים מיט שדים און רוחות

די ווילנער פּאָליציי איז לעצטענס אַלאַרמירט געוואָרען וועגען אויסטערלישע מעשים מיט שדים און רוחות, וואָס שפּילען זיך אָפּ אין דאָרף סקוואר צאַוואַ (פּאָסטאַווער פּאָוויאַט).

די געשיכטע איז אַזאַ: אין משך פון די לעצטע עטליכע וואָכען זענען אויסגעבראָכען דריי שרפות נאָך דער רייה ביים איינוואוינער פון דערמאַנטען דאָרף סאָבאָלעווסקי און קיינער האָט נישט געוואוסט וואו עס זענען די פערברעכער, בעזונדערס מערקווירדיג איז געווען, וואָס די שרפות פלעגען פאָרקומען ביי סאָבאָלעווסקי׳ן אויפ׳ן בוידים, וועלכער איז שטענדיג געווען פערשלאָסען און עס האָבען נאָר דאָרט געהאַט אַ צוטריט אייגענע מענשען, צוליב דעם טאַקע האָבען זיך אָנגעהויבען פערשפּרייטען אין גאַנצען דאָרף קלאַנגען, אַז צו סאָבאָלעווסקין האָבען זיך פערקליבען שדים און וועלכע פּראַווען דאָרט אָרגיעס און מאַכען אַן די שרפות. דאָס האָט אויך בעשטעטיגט דאָס קריסטליך מיידעל טעאָדאָראַ טראָפּימאָוו, וועלכע האָט געדינט ביי סאָבאָלעווסקי׳ן. דאָס מיידעל האָט געשוואוירען, אַז זי האָט אַליין געזעהען אין שטוב שוועבענדיג שדים מיט פאַקלען, וועלכע האָבען געהוליעט, געפייפט און געסטראַשעט. ס׳איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז די איינוואוינער פון דאָרף האָבען אָרגאַניזירט ספּעציעלע נאַכט־וואַכען אַרום סאָבאָלעווסקי׳ס הויז אָבער קיינעם נישט געכאַפּט. מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק האָט ס. געפונען אויפ׳ן טיר צוויי גרויסע צעטלען אין שוואַרצע ראַמען, אויף וועלכע ס׳איז געווען געשריבען פאָלגענדעס:

„דו וועסט אַוועקגעהן מיט׳ן רויך, אַזוי מוז דאָס געשעהן. אַזוי איז דער געהיימער טויט־אורטייל".

און גלייך אויף מאָרגען איז די „נבואה" מקוים געוואָרען, ס׳איז ווידעראַמאָל אויסגעבראָכען אַ גרויסע שרפה ביי ס—ן אויפ׳ן בוידעם, ס׳איז זיך צוזאַמענגעלאָפען דער גאַנצער דאָרף, קיינער האָט אָבער נישט געהאַט קיין מוט צו געהן ראַטעווען, מורא האָבענדיג פאַר די שדים און רוחות. און אַזוי איז פאַר אַלעמען אין די אויגען פערוואַנדעלט געוואָרען סאָבאָלעווסקיס פערמעגען אין אַ באַרג אַש.

סאָבאָלעווסקי האָט די דראָהונגס־צעטלען איבערגעגעבען דער פּאָליציי און ס׳איז פערפיהרט געוואָרען אַן׳אויספאָרשונג. קודם־כל האָט מען פערהאַלטען דאָס אויבענדערמאָנטע מיידעל טראָפּימאָוואַ און אַן׳עקספּערטיזע האָט פעסטגעשטעלט, אַז זי איז טאַקע די מחברין פון די טרויער־צעטלען, דאָס זעלבע האָט אויך בעשטעטיגט אַ קאַליגראַפישע עקספּערטיזע אין וואַרשע.

דאָס מיידעל לייקענט אָבער שטיין און ביין און פעררופט זיך אויף עדות, וועלכע קענען פעסטשטעלען איהר אַליבי.

די אויספאָרשונגס־מאַכט האָט דאָס מיידעל איבערגעשיקט אויף אַ פּסיכיאַטרישער אָבסערוואַציע אין ווילנער אוניווערזיטעט־קליניק.

דער יונגער דאַקטאָר

(ערצעהלונג)

פון ש. עלי.

העניע ליבקין און ליליען זענען אויפגעצויגען געוואָרען אין דערזעלבער גאַס. זיי זענען געווען כמעט אין איין עלטער, אָבער זיי זענען געווען אַזוי פערשידען אין זייער אויסזעהען, בענעהמונג און אויפפיהרונג, אַז צווישען זיי איז כסדר געשטאַנען ווי אַ דיקע וואַנט, וואָס האָט זיי נישט צוגעלאָזט איינע צו די אַנדערע. העניע איז געווען אַן׳פינסטער, אַן׳אויסגעדאַרטער יונגעל, קורצזיכטיג פון לייענען ביכער און שטודירען; און ליליען איז געווען אַ לעבענס־לוסטיגע, שעהנע מיידעל, אַ שטיפּערקע, מיט וועלכער די גאַס פלעגט אויפזיין, שוין אַלס גאָר יונגע מיידעלע האָט זי „געברענט אַ וועלט" און אַלע יונגלעך פון דער געגענט פלעגען „אויסגעהען פאַר איהרע טריט".

העניע איז אַלע זיינע יאָהרען, וואָס ער געדענקט זיך, געווען פערליבט אין דער שעהנער ליליען. ער האָט כסדר געחלומ׳ט וועגען איהר, אָבער ער האָט קיינמאָל נישט געוואַגט צו איהר נאָהענט צוצוגעהען, מיט איהר בעפריינדעט צו ווערען. עטליכע מאָל האָט ער אין גאַס פּראָבירט מיט איהר צו פערפיהרען אַ געשפּרעך, אָבער ער האָט אין דער לעצטער מינוט פערלוירען זיין לשון און נישט געקענט קיין וואָרט אַרויסברענגען. ליליען האָט זיין פערלוירענקייט אַמוזירט און זי האָט הילכיג געלאַכט.

זי האָט געוואוסט, אַז העניע שטאַרבט פאַר איהר. זיינע בעקאַנטע יונגלעך, מיט וועמען העניע האָט פון צייט צו צייט פערפיהרט אַ געשפּרעך וועגען ליליען, פיהלענדיג אַ בעדערפניש כאָטש צו רעדען פון איהר, האָבען איהר אויך אָפּדערצעהלט ווי שטאַרק העניע פערגעטערט זי. דאָס איז איהר אויסגעקומען זעהר קאָמיש — וואָס אָט דער פערפינסטער, שווייגענדיגער גולם, ווי זי האָט איהם גערופען, איז פערליבט אין איהר, זי פלעגט דערפאַר פון איהם אָפּען חוזק מאַכען.

העניע האָט געוואוסט, אַז ליליען לאַכט פון איהם, און דאָס האָט איהם נאָך טרויעריגער און פינסטערער געמאַכט. ער האָט זיך ווי איינגעקאָרטשעט אין זיך אַליין און זיך בעמיהט צו פערגעסען אָן איהר, זי אפשר צו האַסען, אָבער וואָס מעהר ער האָט זי געוואָלט פערטרייבען פון זיינע געדאַנקען, אַלץ שטאַרקער איז זי אין איהם אַריינגעוואַקסען, אַלץ טייערער איז זי איהם געוואָרען.

אַזוי איז העניע געוואַקסען מיט דער ליבע אין האַרצען צו ליליען. מיט קנאה פלעגט ער צוזעהן ווי אַנדערע יונגלעך פערברענגען מיט ליליען, שפּילען זיך מיט איהר און זענען איהר מכבד מיט אַלערליי נאַשוואַרג. בלויז איינמאָל האָט העניע געהאַט דאָס גליק, אַז ליליען זאָל פון איהם עפּעס אָננעמען. דאָס איז געווען בשעת ליליען׳ס עלטערען האָבען פערפראַוועט איהרען אַ געבורטסטאָג און איינגעלאַדען די יונגלעך און מיידלעך פון זייער געגענט. עטליכע חברים זענען צוגעשטאַנען צו העניע׳ן, אַז ער זאָל מיט זיי מיטגעהן. ער האָט געקויפט אַ באָמבאָניערקע און מיט ציטערדיגע הענט עס איהר דערלאַנגט. ליליען האָט עס צוגענומען, ערנסט געדאַנקט, נאָר ווען זי האָט אַ קוק געטון אויף זיין פערלוירענער גרימאַסע, האָט זי אויסגעשאָסען אַ געלעכטער. דאַך, ווען העניע האָט דערנאָך געזעהען ווי ליליען האָט זיך געקוויקט מיט זיין שאָקאָלאַדע, איז אין איהם געוואַקסען דאָס האַרץ פון נחת.

די יאָהרען זענען געלאָפען און מיט יעדען יאָהר איז ליליען רייפער און שעהנער געוואָרען; מיט יעדען יאָהר איז אויך שטאַרקער און רייפער געוואָרען העניע׳ס ליבע צו איהר. אין זיין האַרץ האָט געלעבט אַ בעהאַלטענע האָפנונג, אַז מיט דער צייט וועט ער אויסנעהמען אין איהרע אויגען. אויב ער קען זיך נישט פערגלייכען מיט די אַנדערע פערעהרער איהרע אין אויסזעהען און אין שטיפעריי, וועט ער זיי איבעריאָגען מיט קענטניס, מיט בילדונג. און אָט דער געדאַנק האָט איהם געגעבען חשק צו לערנען, צו שטודירען, צו ווערען אַ לייט.

מיט זיינע אַלע כחות האָט ער זיך אַריינגעוואָרפען אין לערנען. ער איז שנעל געשטיגען, קריגענדיג איין אויסצייכענונג נאָך דער אַנדערער. פון גימנאַזיום איז ער אַריין אין אוניווערזיטעט, וואו ער האָט מיט פלייס שטודירט מעדיצין און אין עטליכע יאָהר אַרום האָט ער געענדיגט מיט אַן׳אויסצייכענונג. פאַר זיינע אויגען האָט כסדר געשוועבט ליליען. זי וועט זיך איצט אַנדערש בעציהען צו איהם, בעוואונדערען איהם...

נאָך אַ געוויסער צייט פון פּראַקטיצירען אין אַ שפּיטאָל, האָט העניע זיך געעפנעט אַ קאַבינעט טאַקע אין דער געגענט, וואו ער איז געבוירען און ערצויגען געוואָרען און וואו ער האָט גע׳חלומ׳ט זיינע שענסטע חלומות וועגען דער פּרעכטיגער און וואונדערליכער ליליען. מיט שטאָלץ האָט ער בעטראַכט דאָס מעשענע בלעכעל מיט׳ן נאָמען ד״ר העניע ליבקין און דערביי געטראַכט: וואָס וועט ליליען זאָגען דערצו?

אָבער ווען העניע איז געוואָרען ד״ר ליבקין מיט אַן׳אייגענעם קאַבינעט, האָט שוין ליליען׳ס האַרץ געהערט צו אַן׳אַנדערען. טאַקע צו זיינעם אַ חבר, סימאָן בליקער. דאָס איז געווען אַ שווערער קלאַפּ פאַר העניע׳ן. איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אַז בליקער האָט איהם בערויבט פון דאָס טייערסטע און שענסטע אין זיין לעבען, גראָדע דאַן, ווען ער וואָלט עס געקענט דערגרייכען. ווען ער האָט דאָס ערשטע מאָל דערזעהען בליקערן שפּאַצירען גע־אָרעמט מיט ליליען, האָט זיך אין זיין האַרץ עפּעס ווי אָפּגעריסען און ער האָט אַוועקגעדרעהט דעם קאָפּ. פון דאַמאָלס אָן האָט ער געטראָגען אַ האַס אויף זיין חבר.

העניע האָט איצט אָפּגעמאַכט ביי זיך אַרויסצורייסען ליליען פון זיין האַרץ. ער, וואָס האָט געקענט אַזוי פיל בעווייזען, נישט געקוקט אויף זיין אָרימקייט, מוז אויך געפינען שטאַרק זיין צו בעזיגען זיין ליבע צו אַ מיידעל, וואָס האָט קיינמאָל נישט געוואָלט וויסען פון איהם, אָבער יעדעס מאָל, איבערהויפּט אין די אָוונטען, ווען ד״ר ליבקין האָט שפּאַצירט איבער די גאַסען און געסלעך פון דער געגענט, וואו ער איז אויפגעצויגען געוואָרען צוזאַמען מיט ליליען און וועלכע זענען איהם אַזוי טייער געווען, האָט אַ נאָגענדע בענקשאַפט איהם אַרומגענומען. ליליען איז ערשינען פאַר זיינע אויגען אין איהר גאַנצען רייץ. איהרע צאַרטע הענט מיט די דינע, ווייסע פינגער, איהרע טונקעל־בלאָנדע האָר, וואָס פאַלען שטיפעריש אין אַלע זייטען, איהר רייצענדער גאַנג און איהר געלעכטער, האָבען געברענט אין זיין מח, אין זיין נשמה, אין אַלע זיינע בלוטען.

ווען ער קען כאָטש האַלטען איהר האַנד! ווען ער קען כאָטש איינמאָל אַריינלאָזען זיינע פינגער אין איהרע פּרעכטיגע האָר! — האָט ער געטראַכט ווי אין די אַמאָליגע, יונגלישע יאָהרען. אָבער באַלד האָט ער ווי אויפגעוואַכט פון אַ חלום און זיך אַליין אויסגעמוסר׳ט פאַרוואָס ער טראָגט זיך נאָך אַלץ אַרום מיט אַזעלכע נאַרישע געדאַנקען און ער קען זיי פון זיך נישט פערטרייבען, אַרויסרייסען, „אַך, ד״ר ליבקין, ד״ר ליבקין! — האָט ער צו זיך אַליין גערעדט, — שוין צייט זאָלסט ווערען אויס יונגעל!"

נאָר ליליען פלעגט כסדר זיגען איבער איהם, ערשיינען פאַר איהם אין זיינע געדאַנקען, אין זיינע [illegible] חלומות, איהם רייצען און לאַכען... העניע האָט פון יענער געגענט, אפשר, — האָט ער געטראַכט, — ווען ער וועט אַוועק פון דאַנען, וועט זיך אויך אָפּטון פון איהם ליליענס כשוף.

איינמאָל, שוין שפּעט אין אָוונט, ווען העניע האָט זיך נאָר וואָס געהאַט געלייגט אין בעט אַריין און געלייענט אַ צייטונג, האָט זיך דערהערט אַ שניידענדיגער קלונג פון טיר־גלעקעל. עמיצער פון הויז האָט די טיר געעפענט און באַלד האָט מען פערצווייפעלט געקלאַפּט אין דער טיר פון זיין צימער. ד״ר ליבקין איז האַסטיג אַרויסגעשפּרונגען פון בעט. פאַר איהם איז געשטאַנען ליליענס מוטער, אַ צושויבערטע, ציטערדיג אין גאַנצען, און מיט אַ דערשראָקענער שטימע האָט זי ביי איהם געבעטען,

— שנעלער, דאָקטאָר, שנעלער! מיין ליליען איז פערביי!

ביי ליליען אין הויז האָט ד״ר ליבקין געטראָפען אַן׳איבערקערעניש. אַלע שטובינע זענען אַרומגעלאָפען ווי צומישטע און באַלד ד״ר ליבקינען כמעט אַריינגעשטופּט צו ליליען אין צימער.

העניע איז אַ ווײַלע געבליבען שטעהן אַ צומישטער, אַ פערלוירענער ביים בעט. וואו ליליען האָט זיך געוואָרפען אין יסורים און שווער געקרעכצט; ער האָט זיך געפיהלט אַזוי הילפלאָז אין איהר געגענוואַרט, ווי בעת ער איז נאָך געווען אַ יונגער יונגעל און זי אַ קליין, שטיפעריש מיידעלע. נאָר באַלד איז ער געקומען צו זיך, עפּעס אַן׳אומפערשטענדליכער געדאַנק, האָט איהם אַ שניט געטון אין מח. ד״ר ליבקין האָט שנעל אַראָפּגעוואָרפען דעם מאַנטעל, אַ מאַך געטון מיט׳ן האַנט, אַז מען זאָל איהם לאָזען אַליין מיט דער קראַנקער און דאַן האַסטיג צוגעטראָטען צום בעט.

ווי אַ פיבער וואָלט איהם פלוצלונג בעפאַלען, אַזוי האָט ד״ר ליבקין אימפּעטיג זיך אַ געם געטון צו זיין דאָקטאָרשען געצייג. אָט די ליליען, וואָס ער האָט בלויז אין חלום געוואַגט זי ביים האַנט אָנצורירען, איז איצט געווען אינגאַנצען אין זיין רשות. פאַר זיינע אויגען האָט געבלענדעט איהר עלאַסטישער, שניי־ווייסער קערפּער. ער האָט געקלאַפּט מיט ברענענדיגע פינגער איבער איהר לייב, צוגעלייגט זיין פּנים צו איהר, געזוכט די סיבה פון דער אַטאַקע, פון איהרע יסורים, אָבער אין איהם האָט צו דער זעלבער צייט עפּעס טריאומפירט; ליליען האָט זיך, ווי אַן׳אומבעהאָלפען קינד געבעטען ביי איהם מיט איהר בליק, אַז ער זאָל עפּעס טון פאַר איהר, איינשטילען איהרע וועהאַגען, און געהאָרכזאַם האָט זי איהם געפאָלגט, ווען ער האָט זי געהייסען זיך איבערדרעהען אויף דער אַנדערער זייט, אָטעמען טיף, אָדער אַ הוסט טון. ער האָט געפיהלט בעת־מעשה, ווי זיינע אויגען פלאַקערען ביי איהם אין קאָפּ און ווי עפּעס, וואָס איז אומקלאָר און אומפערשטענדליך פאַר איהם אַליין, עגבערט זיין מוח און וואַרגט איהם ביים האַלז.

„אַ שווערע אַטאַקע פון אַפּענדיציט! באַלד אין שפּיטאָל אַריין!" — האָט ד״ר ליבקין קורץ געמאָלדען איהרע עלטערען און איהר חתן, בליקערן, וואָס האָבען געוואַרט אויפ׳ן דאָקטאָר׳ס פּסק.

ד״ר ליבקין האָט דערנאָך לאַנגזאַם געשפּאַנט אַ היים, וועלענדיג זיך אָפּגעבען אַ רעכענונג פון דעם, וואָס עס האָט פּאַסירט. ער האָט געפיהלט, אַז אַ לאַנג־יעהריגער חלום, אַ חלום פון די קינדער יאָהרען, האָט זיך פערווירקליכט, אָבער... אין דער זעלבער צייט איז ליליען צושטערט געוואָרען... ער האָט איהר יונגען קערפּער אַנאַליזירט אין זיינע געדאַנקען, כירורגיש איהם צושניטען, אָהן רחמנות איהם צופערטעלט און פונאַנדערגעשלידערט איהרע גלידער. דער שעהנער גוף, וועלכען ער האָט ביז היינטיגער נאַכט אויפגעהויבט אין זיינע פאַנטאַזיעס, איז איצט געווען פאַר איהם בלויז — אַ אַנאַטאָמיע.

און ד״ר ליבקין האָט זיך בעפרייט פון ליליען, פון איהר כשוף.

—:—:—

אין אפגרונט

סענסאַציאָנעל־עראָטישער ראָמאַן (38

קאַפּיטעל צוועלף

חרטה

אויף מאָרגען האָט צעזאַר גענומען אויף זיך די אומאָנגענעהמע אַרבייט צו פאָהרען צו פאַני, כדי אָפּצונעהמען ביי איהר זשאַנס זאַכען און בי־כער און צו בעשטעטיגען דערמיט די שיידוני־צווישען זיי. ער איז געקומען צוריק זייער שפּעט און זשאַן האָט שוין גענומען טראַכטען פון לייזונג טרויעריגע ווארישקייטן. ענדליך איז אין וואָס אָנ־געקומען אַ וואַגען, בעלאָדען מיט שווערע קאָס־טענס, וועלכע זשאַן האָט דערקענט, אַז דאָס זענען זיינע. דאַן איז געקומען זיין אָנקעל זעהר טרויעריג.

— איך האָב מיך פערזאָמט, אָבער איך האָב דאָס געוואָלט מאַכען אין איין מאָל. איך האָב אַלץ פערנומען, אויסער דיינע בריף. זי האָט מיך גע־בעטען, איך זאָל עס איהר לאָזען, כדי זי זאָל זיי קענען נאָך אַמאָל לייענען. איך מיין, אַז דאָס איז נישט געפעהרליך זי איז אַזאַ גוט מיידעל.

זשאַן האָט נישט געוואָגט אויסצופרעגען אַלע איינצעלהייטען, און ווי פאַני פיהלט זיך און צעזאַר האָט עס נישט געוואָלט דערציילען, ווייל ער האָט מורא געהאַט, אַז איהם וועט עס קרענקען. זיי זע־נען ביידע געזעסען אַ צייט און האָבען געשוויגען. ענדליך האָט זשאַן געזאָגט:

— זי האָט קיין זאַך נישט געגעבען פאַר מיר?

— ניין, קעסט זיין רוהיג. זי וועט דיך מעהר נישט בעלעסטיגען. זי האָט זיך אינטערגעגעבען איהר שיקזאַל, ווי אַ העלדין.

זשאַן האָט אין ווערטער געהערט אַ פאָר־וואורף פאַר זיך, וואָס ער איז צו איהר אַזוי שלעכט און אַזוי האַרטהערציג.

— האָט זי פיל געוויינט? — האָט זשאַן זיך דאָך בעשלאָסען צו פרעגען.

— אַ, מיין פריינט, זי האָט געוויינט אַזוי פיל און אַזוי ביטער, אַז איך האָב אַליין געמוזט וויינען, קוקענדיג אויף איהר. אָבער וואָס האָסטו אַנדערש געקענט טון? עס איז נישט דיין שולד. דו קענסט נישט פערברענגען דאָרט דיין גאַנץ לעבען. אַלץ איז געבראַכט געוואָרן אין אָרדנונג. דו האָסט איהר איבערגעלאָזט געלד און אַ מע־בלירטע הויז, איצט דאַרפסטו זאָרגען פאַר זיך. דו דאַרפסט הייראַטען. אַזעלכע זאַכען זענען צו ערנסט פאַר מיר. אין דעם מוז זיך דיין פאָטער אַריינמי־שען. איך בין נאָך אומשטאַנד צו בעזאָרגען די קלענערע זאַכען, אָבער נישט קיין ערנסטע זאַכען. אַ, עס איז אַ טרויעריגע וועלט. מענשען פלעגען אין מיינע צייטען ענדיגען אַזעלכע זאַכען אַ סך לייכטער.

ווען צעזאַר איז אַוועקגעפאָהרען, איז זשאַן געבליבען אַליין אַ גאַנצע נאַכט. אין אַזאַ לאַגע ווי זייער, פיהלט יעדער, אַז איהם פעהלט אַ חבר, ווייל דאָס געמיינזאַמע לעבען פון צוויי מענשען שאַפט צווישען זיי אַ געהיימע אָבער פעסטע קייט, וועלכע ווייזט אַרויס איהר קראַפט, ווען מען איז אין טרויער, אָדער ווען מען דאַרף זיך שיידען. די קראַפט פון בעריהרונג און געוואוינהייט איז אַזוי גרויס, אַז צוויי מענשען, וואָס לעבען צוזאַמען, ווערען מיט דער צייט ענליך איינער צום צווייטען.

פאַר די פינף יאָהר, וואָס ער האָט פער־בראַכט מיט ספּאָן, זענען אויף איהם געבליבען סימנים פון דער קיי, וואָס ער האָט געטראָגען.

ווען ער פלעגט פערלאָזען זיין ביורא, האָט ער נישט איינמאָל גענומען דעם וועג, וואָס האָט געפיהרט צו זיין אַמאָליגער היים.

די אָוועטען האָבען פאַר איהם אויסגעזעהען זייערלאַנג און שווער, און ער האָט נישט איינמאָל זיך דערמאָנט די ערשטע צייט פון זיין בעקאַנט־שאַפט, ווען פאַני פלעגט קומען און זיין צימער און לאָזען איהר פּאַרפיומירטע קאַרטעל. ער פלעגט זוכען צו פערברענגען די אָוועטען אין שפּאַצירען־געהן, מיט ביז כען טעאַטער, ביז דאָקטאָר בושערא האָט איהם דערלויבט צו פערברענגען 3 אָוועטען אין וואָך מיט זיין כלה.

ענדליך איז אַלץ געאָרדענט געוואָרען. איר־נע האָט איהם געליבט. דער אָנקעל איז געווע־ציפרידען. די חתונה האָט געדאַרפט פאָרקומען אין אַפּריל. עס זענען געבליבען דריי ווינטערדיגע חדשים צו פערברענגען צוזאַמען, צו בעקענען זיך און צו ליבען זיך, אין אויסצוקלאָהרען די ווערטער מיט וועלכע זיי דאַרפען אויפּרעקען איינער פאַר'ן אַנדערען זייערע געהיימנישען.

דעם אָווענד, ווען דער קאָנטראַקט איז גע־שלאָסען געוואָרען, איז זשאַן געקומען אַ היים, אַזוי ווי ער האָט נישט געוואָלט שלאָפען, האָט ער זיך גענומען מאַכען אָן אָרדנונג אין זיין צימער. ער האָט אויסגעשטעלט זיינע ביכער, זיינע קאָס־טיומס און זיינע זאַכען. פון דעם גרויסען ווערטער־בוך, וועלכען ער האָט זעהר אָפט גענוצט, איז איצט אַרויסגעפאַלען אַ בריף אָהן אַ קאָנווערט.

דאָס איז געווען פאַניס אַ בריף. זי האָט איהם דאָרטען אוועקגעלעגט מיט דעם געדאַנק, אַז ער זאָל דאָס קריגען פיל שפּעטער. צוערשט האָט ער נישט געוואָלט לייענען דעם בריף, אָבער די ערשטע שורות, די ערשטע ווערטער זענען געווען אַזוי ליב, אַזוי פריינדליך, אַז ער האָט שוין גענוזט אַלץ לייענען. די האַנדשריפט פון דעם בריף איז געווען אַ געבראָכענע, מען האָט געזעהען, אַז זי שרייבט מיט גרויס אויפרעגונג. אָבער זי האָט פון איהם געבעטען בלויז איין פריינדשאַפט, און דאָס איז, ער זאָל בלויז קומען איהר בעזוכען. זי וועט זיך אויף קיין זאַך נישט בעקלאָגען. זי וועט איהם מיט קיין זאַך נישט בעשולדיגען, ווייל זי ווייס, אַז די שיידונג איז שוין אויף אייביג. אַלץ, וואָס זי וויל, איז וואָר, זיי זאָלען זיך אַמאָל טרעפען.

„שטעל זיך נאָר פאָר, וואָס פאַר אַ שרעק־ליכער קלאַפּ דאָס איז פאַר מיר, עס איז אַזוי פּלוצלינג און אַזוי אומערוואַרט. מיר שיינט, אַז אין מיין הויז איז איינער געשטאָרבען, אָבער עס איז געווען אַ גרויסע שרפה, און איך ווייס נישט וואָס צו טון. איך וויין, און איך וואַרט. נאָר דו אַליין ביזט אומשטאַנד צו בעוואוינען מיר צו דעם נייעם לעבען. עס וואָלט געווען אַ גרויסע זאַך פון דיר צו קומען צו מיר אין מיין איינזאַמקייט. איך האָב מורא פאַר זיך אַליין“.

דער געדאַנק איז געווען אין דעם בריף, וועלכער האָט זיך געענדיגט מיט די ווערטער, „קום, קום!“.

(פאָרטזעצונג קומט).

אין וויען איז נאָך פאַראַן אַ ביסעל יודישקייט

אַ ראַדעוויטשער יוד שענקט אַ ספר־תורה אין אַ וויענער שוהלכעל. — מיט גרויס פּאַראַד טראָגט מען דאָס ספר איבער די וויענער גאַסען. — דער טראַמוויי־פערקעהר ווערט צוליב דעם אָפּגעשטעלט.. — פענסטער זענען אילומינירט

ווען מ'קוקט זיך צו צום וויענער יודישקייט אַזוי כאַפּט פּשוט אַרום אַ מורא, די יוגענד איז שטאַרק דערווייטערט פון יודישקייט, יעדע וואָך לייענט מען אַרויסטריטען פון יודענטום. דערצו איז ביי די היגע יודען איינגעפיהרט געוואָרען דאָס „איין קינדער סיסטעם“, דורך די שלעכטע וואוין־פער־העלטנישען ביים אָרימען יודען, שטייגט די שטערב־ליכקייטס־ציפער, קיין פרישער צושטראָם פון מזרח איז נישט פאַראַן אַזוי, אַז דאָס יודישע וויען איז אין גרויס סכנה ווייל באמת האָבען טאַקע באַר מיר די מזרח־יודען אַ מאָנאָפּאָל אויפ'ן יודישקייט, און דעם יונגען דור וואָס איז דאָ געבוירען ביי אונז מזרח־יודען קענען מיר באין אופן נישט רע־כענען פאַר פעסטע זיילען פון יודענטום, ער ווערט נישט־ווילענדיג אַסימילירט. די גאַס, די שול, דער ספּאָרט־פּלאַץ, אַט דאָס אַלעס ברענגט איהם צו אַסימילאַציע און ווען די קינדער בעקומען צו הע־רען בעת אַ סכסוך „דו ביזט אַ פּוילישער!“ פּראָ־טעסטירט עס מיט דער גאַנצער קינדערישער נשמה „איך בין וויענער“!

עס איז אָבער אויך פאַראַן ליכטיגע מאָמענטען אין וויענער יודישען לעבען, מאָמענטען וועלכע קענען טאַקע נאָר אונז בעגייסטערען, מיר, וואָס זע־הען אַזוי דערווייטערט פון אַ ברייט־פערצווייגט יו־דיש לעבען, מאַכט אויף אונז אַ יעדע סצענע, אַ יעדעס געשעהעניש אַ געוואַלדיגען איינדרוק, ובפרט ווען עס ווערט אַרויסגעטראָגען אין דער גאַס.

זונטאָג אַרום 8 אין אָוועגד בין איך פון מיין וואוינונג אַראָבגעגאַנגען. פון דערווייטענס האָב איך בעמערקט אַ גרויסען עולם מיט בעלויכטענע טראַנספּאַרענטען, לכתחילה האָב איך מיך אין אַ זייט געדרוקט, צוקומענדיג נעהנטער האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אַז איך זעה העבּרעאישע אותיות און כהרף עין בין איך שוין צווישען עולם געשטאַנען.

יודען, ווייבער, מיידלעך, קינדער אַלעס מיט ליכט אין די הענד אַ פּאָליציי־אָפיציר האָט אָן געפיהרט 25 וואַך־מענער, אויסגעשטעלט שפּאַליר פון ביידע זייטען. אין אַ גרויסען זאַל האָט דער בעל־שמחה אַ געוויסער ה' פּיני גרובער, וועלכער איז גבאי אין שוהלעכעל „אנשי דת וצדק“ אין דער טרויגפעלס־גאַס געטיילט די אותיות צום שריי־בען, דער עולם אָנגעטון שבת'דיג און יום־טוב'־דיגער שטימונג האָט וואַרים און האַסטיג בקול רם גערעדט, יודיש.

די וואַך־מענער נישט האַבענדיג קיין אַרבייט

(קאָרעספּאָנדענץ פון וויען)

מיט'ן עולם האָבען זיך אַריינגעלאָזט אין אַ שמועס איבער עניני אמונה...

יאָ אויף וואָס וואַרט מען נאָך? די דעלע־גאַציעס קומען זיך ערשט צוזאַמען, דער פעראיין „בקור חולים“ שיקט זיין פערטרעטער ה' יעקב שאַפער אַ סוחר פון צוואַנציגסטען בעצירק, וועל־כער האַלט שבת געשלאָסען. מיט אַ ספר תורה, דאָס מאַטילדען־שוהלעכעל שיקט אַ דעלעגאַט מיט אַ ס״ת. דער קיפּיטשיניצער רבי העשל שיקט זיין עלטערען זוהן ר' אברהם אַלס זיין פער־טרעטער.

אַ ערך 30 ספרים ווערען אַריינגעבראַכט, באַלד פאָרמירט זיך דער צוג צוערשט די דעלי־גירטע, דאַן היגטער אַ חופּה. דער ה' גרובער מיט זיין ניי ספר, דערנאָך דער גאַנצער עולם, אויך מוזיק האָט נישט געפעהלט, אָבער נישט מוזיק ווי מיר זענען געוועהנט אַ אָרקעסטער פון 60 מאַן, נאָר אַ פאָר יודישע כלי־זמר אמת'ע היימישע, זיי שפּילען און דער עולם זינגט איינער שרייט איבער דעם צווייטען און עס הערט זיך נאָר אַרויס דאָס קלאַפּען פון די טאַצען און עס דער־מאָהנט שלום עליכם'ס „סטעמפּעניו“ ווען ער פיהרט צודער חופּה, עס פערגעסט זיך, אַז מען איז אין וויען.

עס איז אונז שלעכט אין וויען מיט יודישקייט אָבער אַזאַ אָוועגד דעקט אַלץ צו מען פערגעסט אין די רדיפות אויפ'ן אוניווערזיטעט, מ'פערגעסט אין די „היטלער בובען“ און מען זאָגט „וויען, וויען, נאָר דו אַליין“...

אינטערעסאַנט איז, אַז די פּאָליציי ווערט בעצאַהלט פון דער מלוכה און דער מאַגיסטראַט האָט זיך געהייסען בעצאָהלען, ווייל די מוזיק האָט גע־שפּילט.

נאָך די הקפות האָט מען געמאַכט אַ סעודה, מ'איז געגאַנגען אַ רקודל און אַ פּאָר שעה פערגע־סען אין די צרות. דאָס שוהל'עכעל עקזיסטירט שוין אַ 27 יאָהר, איז אין אַ הויף כמעט ווי אַ קעלער, זיי האָבען אַן אייגענעם רב, צעהן תורות איצט בויט דער פעראיין „בני ברית“ אַ שוהל אין צוואַנציגסטען בעצירק און די רעגירונג שטייערט ביי די געזעצליך־פאָרגעשריבענע סומע פאַר בוי־צוועקען. וואָלט אַ שטיקעל אימיגראַציע פון מזרח קיין וויען געווען וואָלטען מיר בכלל וועגען יודיש־קייט נישט בעדאַרפט זאָרגען.

א. מייזעלס.

אויסערגעוועהנליכע געשעהעניש אין א דארף

געשענדעט אַ טויט מיידעל. דערהרגעט איהר חתן און בעגאַנגען זעלבסטמאָרד

ביאַליסטאָק. אין דאָרף מאַטולאָווא האָט די טעג געטראָפען אַ שוידערליכער פאַל, וועלכער האָט געמאַכט אין דער גאַנצער אומגעגענט אַ שווערען רושם.

אין דערמאָנטען דאָרף האָט געוואוינט די 17 יאָהריגע אַנטאָנינאַ קשעפּלובנאַ.

אין דער יונגער מיידעל איז געווען פערליבט דער אָרטיגער איינוואוינער בראָניסלאַוו כעלמינ־סקי עטליכע און צוואַנציג יאָהר אַלט.

קשעפּלובנאַ האָט איהם אָבער אָפּגעשטויסען פון זיך און איז לעצטענס געוואָרען אַ כלה פון דאָרטיגען איינוואוינער פּאַשקעוויטש.

אָוועגט צייט פלעגט פּאַשקעוויטש בעזוכען זיין כלה, און דאָס האָט שטאַרק געררייצט כעלמינסקיס אייפערזוכט ביז ער איז געפאַלען אויף אַ טייוואַ־לישען פּלאַן.

איינמאָל שפּעט אָוועגט, אויסנוצענדיג די אָפּ־וועזענהייט פון די שטובּיגע, האָט זיך כעלמינסקי אַריינגעגנבעט אין קשעפּלובנאַס שטוב און גע־פּרובט איהר פערגוואַלדיגען.

ווען קשעפּלובנאַ האָט זיך גענומען פערטיידיגען האָט כעלמינסקי איהר אָנגעהויבען צו שטיקען און געשטיקט אַזוי לאַנג ביז זי איז געבליבען טויט אונטער זיינע הענט.

דער אויסוואורף האָט דאַמאָלס געשענדעט דעם נאָך וואַרימען טויטען קערפּער פון דער דערמאָנ־טער מיידעל און איז שטילערהייט אַרויס פון צימער אין טונקעל־בעלויכטענעם פאָר־הויז האָט ער זיך אָבער אָנגעשטויסען אויג אויף אויג מיט קשעפּלובנאַס חתן פּאַשקעוויטש.

האָבענדיג אַ חשד, אַז דאָ האָט עפּעס געטראָ־פען, האָט פּאַשקעוויטש געפּרובט פערהאַלטען כעל־מינסקין.

דער לעצטער האָט זיך געוואָרפען אויף איהם און אָנגעהויבען איהם שטיקען.

ס'איז אויסגעבראָכען אַ געראַנגעל, בעת וועל־כען כעלמינסקין איז געלונגען צו כאַפּען אַ האַק, וואָס איז געלעגען אין פּאָרהויז און געשפּאָלטען פּאַשקעוויטשען דעם שאַרבען.

איבערצייגענדיג זיך, אַז פּאַשקעוויטש איז טויט, איז דער רוצח אַרויסגעלאָפען אין וואַלד און האָט זיך דאָרטען אויפגעהאָנגען אויף אַ הויכען בוים.

אויף מאָרגען האָט מען געפונען אין וואַלד זיין טויטען קערפּער.

דער זעלבסטמערדער האָט איבערגעלאָזען אַ בריוועל מיט פאָלגענדיגען אינהאַלט:

„כ'האָב ליב געהאַט אַנען מעהר פון מיין לעבען. פּאַשקעוויטש האָט איהר צוגערויבט ביי מיר, האָב איך איהר דערהרגעט. איצט האָב איך נישט צוליב וואָס צו לעבען און בעגעה זעלבסט־מאָרד“.

שרעקליכע פאמיליע־טראגעדיע

דער מאַן דערהרגעט זיין צולאָזע ווייב.—איז 11 יאָהר אַרום פּאַקט מען איהם.—דאָס לובלינער קרייז־געריכט האָט איהם ערשט היינטיגע וואָך גמשפּט

אַרעסטירט איז ער געוואָרען אין מאָנטאָג יולי ה. י. געמשפּט איז ער געוואָרען ערשט היינטיגע וואָך. דאָס פערברעכען איז ער אָבער בעגאַנגען מיט 11 יאָהר צוריק.

געווע דאָס איז דאָס אין די צייטען פון דער עסטרייכישער אָקופּאַציע, די „וואַכמייסטערס“ האָ־בען קאָמאַנדעוועט אין די שטעט און שטעטלעך, „קאָ מענדאַנטקעס“ האָבען געהאַט ערפאָלג און געפּועלט זאַכען, וואָס אַ דעפּוטאַט אין פּאַרלאַמענט האָט נישט געקענט פּועלן. אין יענער צייט האָט דאָס יונגע און שעהנע ווייבעל פון רייכען פּויער צעלעסטין וואַיטאָוויטש זיך גענומען „פּוצען“ צו די אָרטיגע זשאַנדאַרמען און דוקא נישט צוליב מאַטעריעלע אויסרעכענונגען נאָר פון „ליבע“, עס איז איהר גע־פעלען זיך צו שפּילען אין זשאַנדאַרמערישע לי־בע. גאַנצע נעכט פלעגט זי פערברענגען מיט זשאַנ־דאַרמען. דער מאַן האָט געליטען און געשוויגען. שפּעטער זענען די זשאַנדאַרמען אַוועק און דאָס צוהוליעטע ווייבעל האָט זיך אויסגעזוכט אַ געווי־סען פראַטשישעק דראָנג און מיט איהם גענומען נאָר נאָהנט ראָמאַנסירען. אַ דראָנג, אַבי נישט דער מאַן. דאָס פּאָרעל האָט זיך אַזוי חוצפּה'דיג פערהאַלטען, אַז דאָס ווייבעל פלעגט פערשליסען פאַר'ן מאַן די טיר ווען איהר קאָכאַנעק איז געקו־מען. ביידע צוזאַמען האָבען געדראָהט דעם מאַן מיט'ן ערגסטען, אויב ער וועט אַ וואָרט וואַגען צו רעדען.

דער שטילער וואַיטאָוויטש האָט אָבער נישט געקענט מעהר אַריבערטראָגען די שטיק פון זיין ווייבעל און ער האָט אין דער שטיל בעשלאָסען אַ סוף צו מאַכען צו דער פרוי, וועלכע האָט איהם זיין לעבען צובראָכען און קאָמפּראָמיטירט.

דעם 26־טען מערץ 1919 האָט ער אַריינגערו־פען זיין פרוי אין געוועלב און אָנגעהויבען מיט איהר אַ דעצידירענדען שמועס. דער געשפּרעך איז געווען אַ שווערער, אַ דענערווירענדער און אין אַ פּלוצלינגע מינוט האָט וואַיטאָוויטש אַרויסגע־כאַפּט אַ רעוואָלווער, צוויי מאָל אויסגעשאָסען און אַוועקגעלייגט זיין ווייבעל טויט אויפ'ן אָרט. אַליין איז ער דערנאָך ענטלאָפען.

פּאָליציי האָט פונאַנדערגעשיקט שטעק־בריף, מען האָט אָבער דעם מאַן־מערדער נישט געפונען.

וואַיטאָוויטש איז פערשוואונדען חי אין וואַ־סער אַריין.

דעם 16־טען יולי ה. י. איז ער פּלוצלינג אַראָפּ געקומען צו זיך אין דאָרף אויף אַ וויזיט צו זיינע קרובים. אין דאָרף האָט דאָס אַרויסגערופען אַ סענסאַציע, פּאָליציי האָט זיך דערוואוסט און איהם אַרעסטירט.

אַ האַלב יאָהר איז ער געזעסען אין לובלינער תפיסה און היינטיגע וואָך איז זיין פּראָצעס בע־טראַכט געוואָרען דורכ'ן לובלינער קרייז־געריכט.

דער בעשולדיגטער האָט אַרויסגערופען אַ רייה עדות, וועלכע האָבען געשילדערט פאַר'ן געריכט די אויפפיהרונג פון דער פרוי און די סיבות, וועלכע האָבען דערפיהרט דעם בעשולדיגטען צו אַזאַ טאַט.

דאָס געריכט האָט אַרויסגעטראָגען אַ אורטייל לויט וועלכען וואַיטאָוויטש איז פערמשפּט געוואָ־רען אויף דריי יאָהר תפיסה, אויפ'ן גרונד פון דער אַמנעסטיע איז איהם די שטראָף פערקלענערט געוואָרען ביז צוויי יאָהר.

מאשין־לעכער
ווערן אָנגענומען אויסצונייען ביי
ג. גאַרדמאַן, צעגעלניאַנאַ 29

קיא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

פון 25 טען דעצעמבער און פאלגענדע טעג!
פראכטפולער יום-טוב-פראגראם!

„פערראט"

(די ליבע פון רבינ'ס טאכטער צו אַן עסטרייכישן אפיציר)

עמאציאנירענדע דראמע פון דער וועלט-מלחמה. די פרוי אלס ריס שער שפיאן. גנבה פון געהיימע דאָקומענטן. פילם פון שטאַרקער דראַמאַטישער שפּאַנונג. אוננעוועהנליכער אינהאלט. קאָנצערט שפיל. אין די הויפטראלן:
VIVIAN GIBSON, ALBERT STEINRÜCK
ELIZA LA PORTA, ALFONS FRYLAND

צו דעם אויבינען בילד איז אנגאזשירט געוואָרן א ספעציעלער כאר, וועלכער וועט א'ספיהרען די שענסטע לידער און אייעס.

געקליבענער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי
אנהויב פון די סעאנסן: אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב — 12 אזייגער בייטאָג. דער זאל איז גוט בהייצט.
קירצליך קומט: „Gwiaździsta Eskadra" קירצליך קומט:

לאנגיעריגער געריכטס-סעקרעטאר
ערטיילט און ערלעדיגט אלערליי
ביטעס, אנקלאגעס און קלאוזולעס
ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים.
שנעלער אויסקויף פון פאטענטן און רעגיסטראציע-קארטען אויפ'ן יאהר 1931

ב. מאז, 10 פיעטריקאווער 10

די בעוואוסטע מעכאנישע שלאסעריי
J. REDER
קאנסטאנטינער 11/13 (רוג זאכאדניא)
נעהמט אן אלערליי שלאסער-ארביטען,
ווי אויך אויטאגענישע שווייסונגען נעגען
דויערנדער גאראנטיע און צו מעסיגע פרייזן.
בעמערקונג: פאר האנדווערקער — ראבאט.

Dr. Z. Rakowski
ספ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה
9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 127-81.
שפרעכשטונדען פון 12-1 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אן פון 12-1 און פון 7-4 אָוונט.

Dr. Różaner
ספעציאליסט פון הויט און וועגערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט
נארוטאוויטשא 9, טעלעפאן 128-98
נעמט אן פון 8—10; 5—8 אָוונד
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען

Dr. med.
B. Robinson
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86

Lekarz-dentysta
Stanisław Gelberg
זאוואדזקא 14, טעל. 108-33
נעמט אן פון 10—2 נאכמ. און פון 4—7 אָוונד

Dr. MAZUR
צוריקגעקעהרט.

Dr. N. HALTRECHT
ספעצ.-ארצט פאר הויט
און געשלעכטס-קראנק.
נעמט א פון 8 ביז 9 פריה
פון 12—3 נאכמיטאג און פון 8 ביז 9 אָוונד.
זונטאג פון 9 ביז 1 בייטאג.
פיעטריקאווער 10
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזן.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151 78
צוריקגעקעהרט
הויט און וועגערישע קראנקה.
רענטגען און ליכטהיילאינסטיטוט
נעמט אן פון 4—7 אָוונד

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134-72
נעמט אן פון 2—3 נאכמ.
און פון 7½—9 אָוונד.

א שטוב מיט א קיך
אדער איין גרויסע שטוב
זוך איך צו דינגען אין דער געגענד פון דרעוונאָווסקא, פאָדזשעטשנא און לוטאָמירסקא, בא זארגט זיך צו ווענדען צו
בערלינסקי
קאנסטאַנטינער 9

פערלוירען געגאנגען
א בלאנקאַ-וועקסעל אף 50 זל., אויסשט. אהרן זשוראוו. — דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג.
10160

קראפט שטרימף ארבייטער
צו 2 „אירפאל ווענדער־לאטין", ווי אויך
א רעפעזירקע
צו וויה שטרימף ווערען געזוכט. צו מעלדען זיך
ווסכאָדניאַ 31, 3 שטאָק, לינקס. 9162

Uczenica VII-ej klasy
udziela lekcyj, tanio.
Może być za objady.
Dowiedzieć się:
KAUFMAN, Narutowicza 25, poprz. of., I p.

הלא חכמה תקרא
ותבונה תתן קולה
אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בית ושענן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאלסט נאר קומען און ביורא
פון ד. מאנעלא
וואס איז איבערגעטראגען געוואָרען פון צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף
פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע פאַ-טער, טעל. 124-95
וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילנע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאציעס, קלויזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוזשאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
בעמ.: קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה
מיט אכטונג ד. מאנעלא,
פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף

DOKTÓR
H. WOŁKOWYSKI
האט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאנא 36, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען. מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 9 — 2 נארמ. און פון 5 — 9 אָוונד
פאר דאמען בעזונדערען ווארטע-צימער.

קאנסום
ביי דער „ווידזעווער מאנופאקטור"
54 ראקיטשינער 54
עמפפעהלט אייגענע סחורות, זאווי פון אנדערע ערשטקלאסיגע פאבריקען
צו געוויינליכע פאבריקס-פרייזען
רעשטלעך, סעקונדא, בראקען, בארכאנען, פלאנעלקעס און אנדערע ווידזעווער סחורות
דאמען-וועש
מענער-וועש
וואלענע דאמען-סחורות
וואלענע מענער-סחורות
זייד'ען-ווארען גרויס אויסוו.
וועלוועטען
שטרימף fil d'Ecosse און זיידענע
שקארפעטען
הענדשקעס
שיך
באטען און קאלאשען
זעמטליכע גאלאנטעריע-ווארען
מענער-אנציגער
מענער-פעלטערס
וואלענע טיכלעך
קאלאניאל-ווארען
דערגעהרונגס-ווארען
דאס קויפען
פערפליכטעט נישט
מיר בעטען די ג' קונדשאפט צו בעזוכען אונזער
ניי-ערעפענטען, דעם רייך-פערזעהענעם קאנסום
ראקיטשינער 54, צופאהר מיט די טראמווייען 10 און 16

איונגעל
פון ארענטליכע עלטערן, ווערט געזוכט
אין שיך-פאבריק פון
געבר. לענטשנער,
זשעראמסקיעגא 99.
10157

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
גושעזשינער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד"ר איכער נאז, האלז, אויערן ק'	4½—5½
ד"ר פערשנער קינדער-קראנקה.	4½-3 11-9
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטע	2—12
ד"ר ביבערגאל הויט און וועגער.-קר.	12½—11½
ד"ר שפירנפלד נערוען און נאספינע קר.	2—1
ד"ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	1½—12½
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד"ר שמערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	4½—5½

ח'כא-טערעפיע. שפראך-שטערונג'ן ווי שטאמלען א. ז. פאקע-שטעלן. קינסטליכע ברוסט-ביינער. אינגשפריצונג. מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציע. אויף פערל...ג ח...ן און שטאט. אין לאבאראטאריום ווערען אננענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמא און בלוט
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאזשינסקי-סטראפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציין, קראנען, פאמבען א.א.וו.
די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

Dr. med.
M. LERNER
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
זאכאדניא 64, טעל. 113-09
נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

DR. MED. H. LUBICZ
ספ. פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנק.
אויף צעגעלניאנא 43, טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

PORADNIA
WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערוועג-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער היילקאבינעט קאסמעטיק.
— טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

בוכהאנדלונג, בערלינסקי
נוצט אויס די געלעגנהייט!
10 בענדער אנאטאל פראנס פריהער 75 זל. יעצט נאר 25, בעארג פינק מיך הונגערט אנ-סטאם 9 נאר 4 50 אויך קען מען בעקומען אלע אויסגאבען פון קאאפעראטיוו ביכער, קלעצקין, קילטור ליגע, בוזא, יאטשקאווסקים פאפולערע ביבליאטעק, גיטלין, גאלדפארב און אלע אויסלענדישע אויסגאבען, אמעריקאנער און בערלינער אויסגאבען, א ספעציעלער אויסוואהל פון פיעסען און בילדער
צו בעקומען
אלטשטאט 12 אין הויף ביי נ. בערלינסקי

פיאנא'ס, פארטעפיאנען,
פידלען, ראדיא'ס, פערקויפט
אמביליגסטען אויף ראטעס
CHODKOWSKI
Sienkiewicza 25, tel. 130-00.

וועכענעריד כירורגישע קליניק
„SANATO"
אגראראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פריידע פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קארוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אַסטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך.
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. ווייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " " 60— " " 4 "
נאכ'ן טעקסט—12 " " " " 18— " " 8 "
פאר א מילימעטער-שורה: ליסטער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.